

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

EKOLOŠKI DAVKI

Ljubljana, december 2009

KAJA ERJAVEC

IZJAVA

Študentka Kaja Erjavec izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Andreje Cirman, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 EKOLOŠKI DAVKI	2
1.1 Splošno o davkih	2
1.2 Davčni pojmi	3
1.3 Klasifikacija davkov	3
1.4 Zgodovinski pogled na teorije o ekoloških davkih	4
2 VARSTVO OKOLJA IN OKOLJSKE DAJATVE	5
2.1 Instrumenti varstva okolja	5
2.1.1 Pojem ekonomskih instrumentov	6
2.2 Načelo »onesnaževalec plača«	7
2.3 Zelena javnofinančna reforma	7
2.3.1 Značilnosti zelene javnofinančne reforme	8
2.3.2 Učinki zelene reforme	9
2.3.3 Orodja zelene reforme	10
3 EKOLOŠKI DAVKI V EVROPSKI UNIJI	11
3.1 Varstvo okolja in okoljske dajatve	11
3.1.1 Razvoj politike EU-je na področju varstva okolja	12
3.1.2 Zelena javnofinančna reforma v EU-ji	13
3.1.3 Uporaba okoljskih dajatev v državah članicah EU-je	15
3.1.4 Primerjava okoljskih davčnih prihodkov	17

3.1.5 Usmeritve EU-je v zvezi z okoljem	18
4 EKOLOŠKI DAVKI V SLOVENIJI	21
4.1 Varstvo okolja in okoljske dajatve	21
4.1.1 Ekonomski instrumenti varstva okolja v Sloveniji	21
4.1.2 Zakon o varstvu okolja	23
4.1.3 Nacionalni program varstva okolja	25
4.1.4 Okoljske dajatve v Sloveniji	25
4.1.5 Slovenija in zelena reforma	30
SKLEP	33
LITERATURA IN VIRI	35

UVOD

K temi diplomske naloge me je spodbudila aktualnost problematike, saj varstvo okolja v zadnjem času postaja vse bolj pomembno na različnih področjih razvoja družbe. Čezmerno izčrpavanje naravnih virov ter vse večja globalna onesnaženost okolja povzročata motnje naravnih sistemov, zato postaja varstvo okolja čedalje pomembnejše, in sicer tako na lokalni kot na globalni ravni.

Okolje ter predvsem skrb za zmanjšanje onesnaževanja sta v zadnjih letih iz obrobnihih medijskih vrstic postali dve izmed najpomembnejših političnih tem, ki zajemata bistvo trajnostnega razvoja ter nas jasno pozivata k temu, da spremenimo svoje razmišljanje in svoje vedenje do okolja. V zadnjem desetletju so podnebne spremembe presegle običajna nihanja, največji krivec zanje pa je naše ravnanje z okoljem. S svojim načinom življenja povzročamo izredno visoko koncentracijo toplogrednih plinov, ki okoli Zemlje tvorijo sloj, zaradi katerega se ozračje nevarno hitro segreva. Razsežnost posledic se kaže v svetovni podnebni krizi.

Države se za reševanje ekoloških problemov poslužujejo različnih instrumentov varstva okolja. Na ta način usmerjajo obnašanje ekonomskih subjektov ter poskušajo zmanjšati obremenjevanje okolja. Zakon o varstvu okolja predpisuje ekonomske instrumente, s katerimi si Slovenija pomaga pri doseganju zastavljenih ciljev na področju varovanja okolja.

Evropska unija se je oblikovanja okoljske politike lotila s pomočjo akcijskih programov. Vsak izmed programov izpostavlja kritična področja in predpisuje cilje, ki naj bi jih države dosegle v prihodnosti. Trenutno se izvaja 6. akcijski program, ki na področje varstva okolja prinaša nove smernice. V Sloveniji imamo različne predpise, ki omogočajo varstvo okolja – že leta 1993 je bil sprejet še vedno veljavni Zakon o varstvu okolja. Številne evropske države že nekaj let uspešno vodijo zeleno javnofinančno reformo, ki prinaša veliko prednosti in priložnosti. Slovenija bi se po teh državah morala zgledovati in se začeti bolj intenzivno spopadati z degradacijo okolja. V diplomski nalogi opisujem značilnosti zelene reforme, njene učinke na okolje in podjetja ter ukrepe, ki blažijo nezaželene učinke reforme. Opredeljeni so nekateri koraki, ki bi bili primerni za izboljšanje okoljske učinkovitosti Slovenije.

Namen diplomskega dela je proučiti, opisati in predstaviti ekonomske in finančne instrumente, ki so državi pri reševanju problematike onesnaženosti okolja v pomoč in predstaviti okoljske dajatve, ki so trenutno v uporabi v Sloveniji in tudi v Evropski uniji, ter opisati njihov pomen in vlogo. Nadalje raziskujem, kakšno vlogo ima pri okoljskih dajatvah načelo »onesnaževalec plača« in kaj vse so povzročitelji onesnaževanja okolja državi dolžni, ter predstavim, na kakšen način so se evropske države lotile zelene

javnofinančne reforme in kaj se iz tega lahko nauči Slovenija. Prikazani so tudi načini plačila, zavezanci in oprostitve plačila na primeru okoljskih dajatev, ki veljajo v Sloveniji.

Diplomsko delo je razdeljeno na štiri vsebinske sklope. Uvodu sledi splošen opis davkov kaj davek sploh je in kakšne so njegove značilnosti. Na kratko je povzeto bistvo davčne osnove, davčne stopnje in davčnega zavezanca, predstavljen pa je tudi zgodovinski pogled teorije ekoloških davkov. V drugem poglavju na splošno predstavljам instrumente varstva okolja: kaj je njihova značilnost, za kaj se uporabljajo ter kakšne so v uporabi njihove prednosti in slabosti. Tretje poglavje je namenjeno pregledu ekoloških davkov v Evropski uniji. Opisana je delitev okoljskih dajatev, ki jo uporablja Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD). Predstavljen je razvoj politike Evropske unije na področju varstva okolja, naštet in opisani so tudi akcijski programi. Danska in Nemčija sta med prvimi državami, ki so se lotile zelene reforme, zato sta predstavljena njuna programa. Vzporedno z njima so se razvili tudi ukrepi, ki so ostalim državam pri izvajanju zelene javnofinančne reforme lahko v pomoč. Posebno poglavje je namenjeno smernicam s področja okolja, ki jih zagovarja Evropska unija. Četrty sklop je namenjen okoljskim dajatvam, ki se izvajajo v Sloveniji. Slovenija v zadnjem času čedalje več pozornosti namenja zmanjševanju onesnaževanja okolja. Predstavljeni so ekonomski instrumenti, ki jih predpisuje Zakon o varstvu okolja, v katerem je zapisana slovenska zakonodaja s področja varstva okolja, predstavljene so tudi njegove bistvene naloge. Programski dokumenti za področje varstva okolja so zapisani v Nacionalnem programu o varstvu okolja– v nalogi opisujem njegove prednostne naloge in cilje. V Sloveniji poznamo 8 vrst okoljskih dajatev, ki zajemajo različna področja. Za vsako dajatev je opisan njen namen, kdo je zavezanec in kakšna je osnova za obračunavanje. Zadnjemu poglavju sledijo sklep, v katerem povzemam bistvene ugotovitve, ter seznama uporabljene literature in virov.

1 EKOLOŠKI DAVKI

1.1 Splošno o davkih

Bistvo davkov je prisilna dajatev državi, značilnost davčnih sistemov pa je številčnost različnih davkov, tako da se z njimi sreča vsak državljan. Z davki se financira javna poraba – v ožjem smislu predstavljajo najznačilnejšo vrsto javnih prihodkov v sodobnih državah in služijo za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb.

Med temeljne značilnosti davkov spadajo (Gubenšek, 2007, str. 6-7):

- prisilno plačevanje davkov: davčna obveznost je zakonita in jo mora izpolniti davčni zavezanec, kar pristojni organi zagotavljajo s sredstvi državne prisile,
- davčni zavezanec mora obveznosti izpolniti, drugače sledi sankcija,

- značilni so dvojni cilji in učinki: davki nimajo samo fiskalnih ciljev in učinkov zagotavljanja denarnih sredstev za delovanje države, ampak tudi nefiskalne, in sicer predvsem na ekonomskem in socialnem področju,
- nedoločenost trošenja pobranih davkov: če je za pobrane prispevke določena namenska poraba, so z davki zbrana sredstva namenjena za pokritje vseh izdatkov države, ne glede na namen porabe,
- davki se pobirajo v javnem interesu: država jih uvede in pobira za zadovoljevanje splošnih, skupnih ali kolektivnih družbenih potreb ter
- davki so denarni prihodki države: praviloma se plačujejo v denarju in se le izjemoma lahko pobirajo v naravi.

1.2 Davčni pojmi

Davčna osnova po Rupniku in Stanovniku (1995, str. 20) je :»finančna ali fizična količina, natančno določena z davčnimi predpisi, od katere velikosti je ob uporabi predpisane davčne stopnje odvisen znesek davčne obveznosti«. Če osnove ni, tudi ni obveznosti. Davčna osnova za ekološki davek je količina emisij, izraženih v merskih enotah.

$$T = t * X$$

T = znesek davka

t = davčna stopnja

X = davčna osnova

Davčna stopnja je razmerje med zneskom plačanega davka in davčno osnovo. Običajno davčno stopnjo določijo državne institucije. **Davčni zavezanec** je fizična ali pravna oseba, ki je državi dolžna plačati davek. Davčni zavezanec ni enak davčnemu plačniku kdo je v resnici obremenjen, je odvisno predvsem od možnosti prevaljevanja davka. Tako davčno breme pogosto nosi oseba, ki ni davčni zavezanec.

1.3 Klasifikacija davkov

Delitev davkov na posredne in neposredne se še vedno uporablja, čeprav vemo, da je končno breme davka lahko na drugem osebk, kot to določa zakon. Delitev je nekoliko sporna, a vendar jo mnoge davčne uprave še naprej ohranjajo in je tako po načinu pobiranja v teoriji in praksi najpogostejše uporabljena. **Neposredni davki** so tisti davki, pri katerih davčni zavezanec neposredno nosi breme davka, oziroma tisti davki, pri katerih sta davčni zavezanec in davčni plačnik ista oseba. Ti davki bremenijo gospodarsko sposobnost gospodarskega subjekta, vplivajo na njegovo bogastvo in prihodek. Mednje sodijo dohodnina, davek na dobiček in premoženjski davek. Pri **posrednih davkih** pa končni nosilec davčnega bremena ni davčni zavezanec, ampak je breme preneseno na nekoga

drugega. Ti davki povišujejo cene in se prevaljujejo naprej, mednje pa spadajo trošarine, carine, davek na promet nepremičnin, davek na dodano vrednost itd. (Stanovnik, 2004, str. 53).

1.4 Zgodovinski pogled na teorije o ekoloških davkih

Pigou je že v 20. stoletju opozoril na potrebo, da država v politiko zaščite okolja vključi tudi fiskalne instrumente, kot so davki in subvencije. V ta namen se prvi davki, uvedeni z ekološkim ciljem imenujejo tudi Pigou-jevi davki (Rutar, 2005, str. 16-18).

Pigou je izhajal iz ugotovitve, da ekonomija okolja opozarja na omejenost in preobremenjenost naravnih virov. V tržnem gospodarstvu naj bi trg in cene uravnavala pomanjkanje in obremenjenost dobrin, kar bi privedlo do ravnovesja, ki ga v naravi ni. Pri razvoju svoje teorije je uporabil koncept skupnega dobra. Skupno dobro so dobrine, na katerih ni mogoča zasebna lastnina, so vsakemu na razpolago, njihova menjava na trgu pa ni mogoča. Vse to velja tudi za naravne dobrine, problem pa nastane takrat, ko je teh dobrin vedno manj, saj se naravna količina ne more povečati, družba pa z njimi ne ravna premišljeno. Pigou je predlagal, da se posledica izkoriščanja naravnih dobrin prenese na posameznike, ki okolju povzročajo škodo. Zavezanec za plačilo tega davka je tako oseba, ki s svojo dejavnostjo škodi okolju. V želji, da zmanjša svojo davčno obveznost, a ohrani gospodarsko moč, zavezanec spreminja svoj odnos do okolja. S tem, ko se poskuša izogniti plačilu davka, zmanjšuje onesnaževanje okolja in s tem skrbi tudi za širši družbeni interes (Rutar, 2005, str. 16-18).

Prednost omenjenih davkov se kaže v hitrosti, neposrednosti in majhnih stroških, vendar imajo tudi Pigou-jevi davki svoje slabosti. Davčno breme se prevale na onesnaževalce okolja, torej na proizvajalce in potrošnike. Ker gre v večini za proizvodne dejavnosti, katerih večji potrošniki so revnejši sloji prebivalstva, se davčno breme prevale na njih. To pa je v nasprotju z davčnim načelom razdelitve davčnega bremena glede na gospodarsko moč zavezancev (Rutar, 2005, str. 16-17).

Baumol in Oates sta zagovornika novejša teorije, ki predlaga da naj se za zaščito naravnega okolja uporabijo fiskalni instrumenti, predvsem davki. V začetku osemdesetih let sta objavila, na kakšen način je treba določiti višino davka na onesnaževanje. Predlagala sta, da bi se skupna višina davka na emisijo določila navezujoč se na ekološki standard posamezne države povprečno višino davka na emisijo bi torej določili glede na globalne stroške onesnaževanja. Slabost tega predloga je, da lahko takšna določitev davka povzroči gospodarsko prenizko ali previsoko obdavčitev. Prenizka ali previsoka obdavčitev pa vpliva na konkurenčnost celotnega gospodarstva v mednarodni trgovini (Rutar, 2005, str. 18).

2 VARSTVO OKOLJA IN OKOLJSKE DAJATVE

Svetovno prebivalstvo se povečuje, gospodarstvo raste ter pospešeno izrablja zaloge naravnih virov, posledice pa nosi celotni ekosistem. Ta propada in nastaja neuravnoteženo stanje. Mnogi za to stanje krivijo globalizacijo. Eno izmed takšnih področij je naravno okolje. Njegovo stanje je v 21. stoletju zaradi vseh globalizacijskih procesov zaskrbljujoče. Tako se je v drugi polovici 20. stoletja pojavila skrb za okolje na svetovni ravni, saj je to stanje privedlo do spoznanja, da se okoljska problematika tiče vseh nas. Sprva so k reševanju problematike onesnaženosti pristopile številne nevladne mednarodne organizacije (Greenpeace in Friends of the Earth), kasneje pa so glavno vlogo prevzele nacionalne vlade in vladne organizacije. Z možnostjo sprejemanja zakonodaj in ukrepov na področju gospodarstva lahko politična telesa naredijo velik premik pri reševanju globalne problematike.

Vsaka država je v prvi vrsti odgovorna za vzpostavitev in uvajanje nacionalnih okvirov okoljske politike. Vendar je v 90-ih letih 20. stoletja prišlo do spoznanja, da je varovanje okolja globalna odgovornost in da se okoljska problematika lahko najbolj učinkovito rešuje le na nadnacionalnem nivoju.

Ekološke dajatve naj bi spodbujale čim bolj gospodarno ravnanje z vidika ohranjanja okolja. Tovrstne dajatve bi morale biti čim višje, tem bolj je neko ravnanje okolju škodljivo. Okoljske dajatve so zelo razvejan instrument in se pojavljajo v številnih oblikah (Pličanič, b. l., str. 3). Ločimo enkratne in periodične dajatve, ki se zaračunavajo pred, ob ali po posegu. Njihova slabost je, da ko so plačane, za onesnaževanje okolja ne predstavljajo več nobene spodbude. Poznamo tudi pavšalne dajatve in dajatve, ki so sorazmerno povezane z obremenitvijo. Glede na obliko lahko dajatve delimo na takse ali pristojbine, ki predstavljajo vsaj delno plačilo za storitev. Takse ponavadi ne krijejo polne cene, so le nekakšen prispevek k stroškom. Med takse lahko prištevamo:

- prispevke, ki pritegnejo širši krog oseb k financiranju neke naloge, ki je tudi družbeno koristna,
- davke kot najpomembnejšo obliko javnih prihodkov. So prisilna in splošno obvezna denarna dajatev ter
- dajatve, s katerimi se obdavčuje dejavnost in dajatve, s katerimi se obdavčuje proizvod, ki obremenjuje okolje.

2.1 Instrumenti varstva okolja

Pri reševanju ekoloških problemov si država lahko pomaga z nekaterimi instrumenti, ki pripomorejo k varstvu okolja (Jaklič, 2002, str. 297):

a. Instrumenti neposrednega nadzora uravnavajo, omejujejo ali prepovedujejo delovanje podjetij, ki onesnažujejo okolje. Ti instrumenti se uporabljajo pogosto, ker se podjetja nanje hitreje odzovejo. Še posebej so učinkoviti, kadar gre za zdravje ljudi. V primeru, da podjetje ne presega dovoljenih emisij, mu ni treba izpopolniti tehnologij ali dodatno vgrajevati čistilnih naprav. Uporaba teh instrumentov ne daje ekonomskih spodbud za večjo okoljsko skrb in za uporabo manj škodljivih tehnologij,

b. Ekonomski instrumenti delujejo preko mehanizmov, kot so okoljski davek, emisijska dovoljenja, posojila za ohranjanje naravnih virov ipd. Ti ukrepi podjetju dajejo več svobode, ustvarijo pa tudi spodbude za uvedbo okolju prijaznejših tehnologij pri proizvodnji ter podjetje spodbujajo za pridobivanje konkurenčne prednosti z okolju prijazno tehnologijo.

2.1.1 Pojem ekonomskih instrumentov

Bistvo ekonomskih instrumentov je, da država z njimi ne poskuša neposredno uravnavati obnašanja ekonomskih subjektov. Pri njihovih odločitvah jim dopušča določen prostor in poskuša vplivati na njihovo odločanje z raznimi ekonomskimi spodbudami. Te spodbude naj bi predstavljale manjše stroške in večje koristi. Ekonomski instrumenti naj bi zato prostovoljno spreminjali svoj način obnašanja ter tako zmanjšali obremenjevanje okolja. Skupne značilnosti vseh ekonomskih instrumentov so (Pličanič, b.l., str. 3-4):

- finančna spodbuda,
- možnost prostovoljne aktivnosti,
- prisotnost manipulatorja ter
- cilj vzdrževanja ali izboljšanja kakovosti življenja.

Poznamo dva učinka ekonomskih instrumentov (Pličanič, b. l., str. 4). Prvi učinek je fiskalni, saj z njim pridobimo sredstva za izvajanje programov varstva okolja, drugi pa je motivacijski učinek, ki deluje kot spodbuda za spremembo obnašanja ekonomskih subjektov (investicije v nove tehnologije).

Namen uvajanja ekonomskih instrumentov v predpise varstva okolja je zagotavljanje povzročiteljem obremenjevanja okolja vir za zmanjšanje onesnaženosti in vzpostavljanje tržnih razmer za vzpodbujanje varstva okolja ter varčevanje z naravnimi viri. Ekonomski instrumenti zagotavljajo vključitev okoljskih stroškov v poslovne stroške posameznih ekonomskih subjektov, hkrati pa so ustrezna motivacija za zmanjšanje onesnaževanja in vir prihodkov, ki jih je mogoče gospodarno uporabiti za varstvo okolja (Agencija Republike Slovenije za okolje, 2009).

Prednosti ekonomskih instrumentov so (Pličanič, b. l., str. 4-5):

- zaradi neenotnih predpisov, je podjetjem omogočeno, da do okoljevarstvenega cilja pridejo na način, ki jim povzroča čim manjše stroške,
- združevanje okoljevarstvene in ekonomske politike,
- ne uporabljajo prisile, saj je odločitev na strani onesnaževalcev,
- hitro odzivanje na tehnološke izboljšave ter
- prihodki od ekonomskih instrumentov so proračunski vir.

Med slabosti ekonomskih instrumentov pa štejemo (Pličanič, b. l., str. 5):

- manjši nadzor države nad uresničevanjem zastavljenih ciljev v primerjavi z direktnimi predpisi,
- učinkujejo na daljši rok, saj se ne odzivajo hitro na neposredno nevarnost, ki jim preti ter
- izpolnjene morajo biti nekatere dodatne zahteve (kadrovska in tehnična okoljevarstvena agencija).

2.2 Načelo »onesnaževalec plača«

Obstajata dva načina, s katerima je mogoče onesnaževalce okolja spodbuditi k bolj okoljevarstvenemu ravnanju: okoljski davki in državne pomoči. Obdavčenje povečuje stroške razvrednotenja okolja in s tem spodbuja varovanje okolja, pomoč države pa je namenjena lažšanju bremena podjetij pri pokrivanju stroškov za varstvo okolja (Radej, 1998, str. 69).

Načelo »onesnaževalec plača« predstavlja enega od stebrov okoljske politike. Cilj okoljskih taks je vključitev načela »onesnaževalec plača« v cene proizvodov. V skladu z osnovnim načelom politike varstva okolja mora povzročitelj obremenjevanja okolja poravnati vse stroške škode, povzročene okolju. Povzročitelj obremenjevanja okolja je v skladu z omenjenim načelom škodo dolžan vključiti v proizvodne stroške in s tem v ceno svojega proizvoda. Načelo omogoča določitev prave cene izdelka, saj se lahko vanjo vključijo tudi stroški za čiščenje onesnaževanja in povračilo škode, ki jo je povzročila njegova proizvodnja. Z vključitvijo zunanjih dejavnikov postanejo ti izdelki dražji, s tem pa preprečevanje onesnaževanja cenejše kot poznejša sanacija. Če povzročitelj stroškov ne more poravnati, je treba stroške eksternalizirati, kar pomeni, da jih morajo plačati drugi člani družbe (Turk, 2003).

2.3 Zelena javnofinančna reforma

Zelena davčna reforma v povezavi z načelom »onesnaževalec plača« dodatno finančno bremeni porabnike naravnih virov ter jih na ta način prisili k uporabi okolju prijaznejših tehnologij. Namen reforme je povečati javnofinančne prihodke z obdavčitvijo naravnih virov in tako zmanjšati davke na delo (Markovič-Hribnik, 1998, str.151).

V zadnjem času se naša družba ukvarja s problemi prekomerne onesnaženosti in uporabe naravnih virov. Vzrok za te težave sta tudi netrajnostna proizvodnja in potrošnja, ki nastaneta zaradi nepravilne ocenjenosti uporabe naravnih virov. Nekateri stroški proizvodnje in potrošnje niso internalizirani, prihaja pa tudi do nepravilne razporeditve davčnega bremena. Človeško delo je močno obdavčeno, medtem ko je uporaba naravnih virov obdavčena premalo. Trg ima zato napačne informacije o ceni naravnih virov, kar povzroča nepotrebno potrošnjo ter neučinkovito proizvodnjo.

Številni strokovnjaki, vlade evropskih držav in ekonomske institucije vidijo rešitev v tako imenovani »pozelenitvi«¹ javnofinančnega sistema. Omenjeni proces ni nobena novost, saj te dejavnosti v nekaterih državah potekajo že nekaj časa, v Sloveniji pa je bilo glede tega do sedaj narejenega zelo malo.

Zelena javnofinančna reforma je reforma javnofinančnega sistema, ki bi spodbujala vzdržno ravnanje tako proizvajalcev kot tudi potrošnikov. Prav gotovo zelena reforma predstavlja eno izmed rešitev degradacije okolja zaradi nepravilnih signalov trga. Njen namen je namreč rešiti problem s prerazdelitvijo davčnih obremenitev iz dela na naravne vire, vključuje pa tudi ukinitvev okolju škodljivih subvencij in drugih ukrepov. Z njeno pomočjo je mogoče spremeniti smer razvoja v tak razvoj, ki upošteva načela trajnostnega razvoja, in postaviti temelje za tržno delovanje (Focus, 2003, str. 1).

»Če je javnofinančno breme prerazporejeno iz dela in drugih proizvodnih stroškov na okoljske stroške izdelkov in procesov, to lahko zmanjša izkrivljene učinke davkov na ekonomijo in koristi okolju. Z zagotovitvijo, da okoljski davki integrirajo okoljske probleme v sektorske politike, so lahko pomembno orodje za doseganje trajnostnega razvoja.« (Evropska agencija za okolje, 2002, str. 15).

Davek je »zelen«, če zmanjšuje rabo okolju škodljivih proizvodov ali spreminja ravnanje v okolju prijazno smer.

2.3.1 Značilnosti zelene javnofinančne reforme

Zelena javnofinančna reforma poleg ugodnih okoljskih učinkov prinaša še številne druge pozitivne spremembe – predstavlja namreč radikalno davčno spremembo, ki ima socialne in ekonomske posledice. Vse študije kažejo na pozitivne učinke na zaposlenost in BDP (Greening the tax system, 2004, str. 6). Izkušnje številnih evropskih držav – Danske, Nizozemske in Nemčije – kažejo na znižano stopnjo brezposelnosti in dohodkovne nevtralnosti.

Med bistvene značilnosti reforme spada davčna nevtralnost, saj uvedba novih okoljskih davkov ne vodi k splošnemu povečanju davkov, ampak se na ta način davčno breme

prerazdeli. Istočasno se mora npr. znižati davek na delo oziroma se morajo prihodki od novih okoljskih davkov uporabiti za zmanjšanje davkov na delo.

Druga značilnost javnofinančne reforme je omejeno recikliranje okoljskih prihodkov, kar posledično vodi do davčne nevtralnosti. Bistvo je, da se prihodki reciklirajo v omejenem obsegu in ne v celoti. To pomeni, da se del prihodkov od okoljskih davkov uporabi za promocijo okolju prijaznih izdelkov. Če so vsi prihodki uporabljeni za takšne namene, ne gre za zeleno reformo, ker prihodki ne ostanejo za pokritje zmanjšanja davka na dohodek in socialnih dajatev delodajalcev. V tem primeru bi okoljski davki povečali davčno breme, kar bi škodilo konkurenčnosti, zato je pomembno, da se okoljski prihodki ne uporabijo za podpiranje trajnostnega razvoja v celoti, ampak le v omejenem obsegu.

Tretja bistvena značilnost zelene reforme je v tem, da višina okoljskih davkov ne sme biti odvisna od izračuna vrednosti zunanjih stroškov, torej stroškov, ki jih trg ne vključi v ceno proizvoda. Vrednost zunanjih stroškov lahko predstavlja neke vrste vodilo, vseeno pa bo višina davka morala biti določena na osnovi politične odločitve. Pri tem upoštevamo okoljske cilje, zamenjavo določenih izdelkov ali spreminjanje določenega obnašanja. Ko je politična odločitev sprejeta, sledi ocena, kako visok mora biti davek, da bo bistveno spremenil obnašanje na trgu v korist trajnostnemu razvoju (Greening the tax system, 2004, str. 7).

2.3.2 Učinki zelene reforme

Glavni cilj zelene reforme je minimiziranje negativnih učinkov, ki jih človek s svojo dejavnostjo povzroča okolju. Okoljski davki pripomorejo k trajnostnemu obnašanju posameznikov, saj zaradi plačil, ki jih zaradi onesnaževanja zahteva okoljski davek, posameznik bolj gospodarno razmišlja – razmišlja, kako se plačilu davka izogniti, ter na ta način posega po okolju prijaznejših izdelkih. Focus v svoji študiji (2003, str. 2) navaja naslednje pozitivne učinke uvedbe zelene reforme:

a. Dvojno Dividendo – le-ta opisuje izboljšanje stanja okolja zaradi internalizacije zunanjih stroškov, hkrati pa predstavlja priložnost za zmanjšanje davkov na delo in povečanje stopnje zaposlenosti. Zelena javnofinančna reforma v primeru, da je oblikovana v skladu z davčno nevtralnostjo, konkurenčnosti industrije in zaposlenosti ne škoduje – pogosto se stopnja zaposlenosti celo poveča.

b. Povečanje učinkovitosti celotnega javnofinančnega sistema – to se kaže v tem, da lahko z zeleno reformo javnofinančni sistem postane učinkovitejši, sodobnejši in prijaznejši za razvoj podjetništva. Države lahko reformo izkoristijo za zmanjšanje davkov na delo in povečanje posrednih davkov, ki se jim posamezniki težje izognejo. Okoljski davki lahko dopuščajo zmanjšanje obsega administrativnih pravil in tako pripomorejo k znižanju administrativnih stroškov.

c. Večjo konkurenčnost industrije. Napačno je mišljenje, da bodo okoljski davki vedno del povišanja davkov. Prihodki okoljskih davkov se uporabijo za zmanjšanje drugih davkov, predvsem davkov na delo. Če gledamo prihodke, govorimo o nevtralnosti. Davčna osnova se premakne tako, da pridobita okolje in zaposlenost. Evropske države z napredno zeleno reformo so to načelo, ki je pomembno za sprejemanje reforme s strani javnosti, upoštevale. Premiki davkov tako oblikujejo poražence in zmagovalce. Energetsko intenzivni sektorji lahko utrpijo nekatere izgube, vendar pa je na dolgi rok energetska učinkovitost stroškovno učinkovita. Industrija je primorana v zmanjšano rabo energije. Študije kažejo, da imajo države z visokimi okoljskimi davki najbolj učinkovito industrijo. Študije kažejo, da imajo države z visokim okoljskim davkom bolj konkurenčno gospodarstvo, saj je industrijski sektor prisiljen k zmanjšanju rabe energije in surovin. To ovrže številne domneve o povišanju davkov zaradi uvedbe okoljskih davkov, saj je glavna značilnost javnofinančnega sistema, kot sem zapisala zgoraj, davčna nevtralnost.

d. Učinek na razdelitev dohodkov. Zeleno javnofinančno reformo moramo kombinirati z ukrepi za preprečitev negativnih učinkov, kot so višji računi za električno energijo, ki lahko zmanjšajo kupno moč gospodinjstev. Zaželeno sta predvsem spodnja ukrepa:

- manjši nadzor države nad uresničevanjem zastavljenih ciljev v primerjavi z direktno regulativo,
- učinkujejo na daljši rok, se ne odzivajo hitro na neposredno nevarnost, ki jim preti.

e. Spodbujanje uporabe okolju prijaznejše tehnologije. Okoljski davki podjetja prisilijo k uvajanju čistejših tehnologij. Ta investicija se jim sčasoma povrne, saj podjetja plačujejo nižje davke in porabijo tudi manj energije. Celotni računi za energijo se torej lahko dolgoročno zmanjšajo.

2.3.3 Orodja zelene reforme

Pomembnejša orodja, ki so potrebna za izpeljavo zelene javnofinančne reforme, so (Focus, 2003, str. 3):

- okoljske investicije; spodbujajo se lahko z davčnimi spodbudami, kot so davčne olajšave ali davčna povračila,
- okoljski programi; so osnova za raziskave in razvoj za okolje prijaznejšo tehnologijo in instrumente za učinkovito rabo energije,
- diferenciacija davkov; le-ta predstavlja način za večjo uporabo okolju prijaznih izdelkov,
- odstranitev škodljivih subvencij; to vodi do večje ekonomske učinkovitosti in pomaga k izboljšanju trga – prihodki, ki se s tem prihranijo, se lahko uporabijo za financiranje okoljskih programov.

3 EKOLOŠKI DAVKI V EVROPSKI UNIJI

3.1 Varstvo okolja in okoljske dajatve

Evropska unija (v nadaljevanju EU) se je reševanja okoljskih izzivov lotila z oblikovanjem okoljske politike. Med okoljsko problematiko uvrščamo podnebne spremembe, učinkovito rabo naravnih virov, zmanjšanje količine odpadkov in podobno. Politika temelji na prepričanju, da so gospodarska rast in blaginja, družbeni napredek ter varstvo okolja nedeljivo povezani in le ob skupnem napredku prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja. Omenjeno prepričanje EU-je uresničuje s postavljanjem visokih okoljskih standardov in čistejših tehnologij, z uvajanjem novih načinov dela ter nadzorom uvajanja teh ciljev v državah članicah (Evropska agencija za okolje, 2002, str. 29).

EU in številne evropske organizacije (Evropska agencija za okolje) skušajo okoljsko problematiko aktivno reševati z različnimi političnimi instrumenti. V zadnjih desetletjih je EU vzpostavila več kot 200 pravnih aktov, opredelila pa je tudi različne strateške usmeritve. Ob spoznanju, da ne obstaja eno univerzalno politično orodje, ki lahko zagotovi splošno rešitev za celotno okoljsko problematiko, se je zbirka političnih instrumentov postopoma širila. Različni dokumenti – od Kjotskega sporazuma, Lizbonske in Gotenburške strategije do Šestega okoljskega akcijskega programa in drugih dokumentov – ki so se vzpostavljali, dopolnjevali in se še oblikujejo, predstavljajo bogato okoljsko zakonodajo EU-je, ki je ena najmočnejših na svetu (Evropska agencija za okolje, 2002, str. 15).

V začetku 80. let so se na področju varovanja okolja pojavile številne pobude za razvoj tržno usmerjenih instrumentov, ki naj bi podjetjem omogočali večjo svobodo pri doseganju zastavljenih ciljev s področja okolja, in sicer ob večji ekonomski učinkovitosti naslednjih uveljavljenih ukrepov (Evropska agencija za okolje, 2002):

- ekoloških dajatev in povračil,
- ekološkega označevanja proizvodov,
- poročanja podjetij o okoljskem poslovanju ter
- sistemov ravnanja z okoljem.

Okoljske dajatve so posledica gospodarskih dejavnosti, ki temeljijo na močni tržni ekonomiji. S prizadevanjem za večji dobiček negospodarno uporabljajo naravne dobrine in s tem nevede uničujejo okolje. Osnova za okoljske dajatve je obstoj negativnih učinkov na okolje, ki nastanejo kot stranski proizvod proizvodnje in porabe. Te stranske proizvode podjetja ne vključujejo v stroške rednega poslovanja, krije pa jih družba sama. Evropska agencija za okolje v svojem poročilu Environmental Signals (2002, str. 125) navaja 3 vrste ekoloških taks, ki so v uporabi v EU-ji:

- takso na energijo,

- takso na transport ter
- takso na onesnaževanje.

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) dajatve deli na:

- dajatve uporabnikov (uporabniške takse),
- administrativne dajatve (upravne takse),
- dajatve na proizvod ter
- emisijske dajatve.

Dajatve uporabnikov so plačila javnih okoljevarstvenih storitev z njimi se torej financirajo javne ustanove, ki skrbijo za okolje. Pod administrativne dajatve spadajo dajatve, ki jih plačujemo državi, da opravlja nekatere nujne okoljevarstvene storitve. Dajatve na proizvod lahko obdavčijo tako surovine, produkte med fazami kot tudi končne proizvode. Kadar gre za obdavčenje končnih proizvodov, govorimo o potrošniških dajatvah, v nasprotnem primeru gre za produkcijske dajatve. Emisijske dajatve se določajo glede na količino onesnaževanja ali na lastnost onesnaževalca. Plačujejo se na enoto onesnaževanja in predstavljajo ceno za onesnaževanje. S to dajatvijo se obremenjuje podjetja, ki neposredno onesnažujejo vodo ali zrak. Pomembno pa je, da emisijska dajatev ni določena prenizko, kajti tako ne bi spodbujala zmanjšanja emisij (Pličanič, b. l., str. 10).

Cilji okoljskih dajatev so (Pličanič, b. l., str. 11):

- spodbujanje zmanjšanja porabe dobrin in storitev, ki okolju povzročajo stroške,
- spodbujanje proizvajalcev, da pri proizvodnji uporabljajo izdelke, ki so manj škodljivi za okolje, ter
- spodbujanje načela plačila za obremenjevanje okolja.

3.1.1 Razvoj politike EU-je na področju varstva okolja

Gradivo Okoljevarstveni ukrepi in politika EU (2006, str. 5-7) opisuje zgodovino evropskih okoljskih dajatev. V Rimu sklenjen sporazum leta 1957 ni predstavljal glavne prioritete za javne in gospodarske institucije. V letu 1960 nobena evropska država ni imela jasno definirane politike o okolju. Evropska skupnost je bila namreč ustanovljena za namene gospodarstva in okolju ni posvečala prevelike pozornosti. Od sedemdesetih let dalje se je ozka usmerjenost s strani Evropske skupnosti končala, saj so se pričele pospešene dejavnosti na področju okolja. Te so zajemale uspešne akcijske programe glede ekoloških problemov.

a. Prvi akcijski program (1973 – 1977) in drugi akcijski program (1977–1981).

Glavni cilj obeh programov je bil razvoj primernih orodij za zaščito in nadzor nad viri onesnaževanja. Šlo je za princip zaščite okolja po načelu, da tisti, ki onesnažuje okolje to tudi plača.

b. Tretji akcijski program (1982 – 1986). V okviru tega programa je bila posebej poudarjena politika zaščite pred negativnimi vplivi na okolje, hkrati pa tudi nadzor in načrtno zmanjševanje onesnaževanja. Sprejeta je bila tudi ena bistvenih smernic za sistem zaščite okolja. Na osnovi le-te je bilo potrebno vse dejavnosti, ki lahko povzročijo spremembe na področju okolja, predhodno načrtovati in ugotoviti možne posledice takšnih postopkov.

c. Četrty akcijski program (1987 – 1992). Evropska komisija je dobila nove pristojnosti za posredovanje na področjih:

- preprečevanja onesnaževanja,
- izboljšave menedžmenta naravnih virov,
- mednarodnih odnosov,
- razvoja raziskovalnega področja ter
- identifikacija ekonomskih orodij.

d. Peti akcijski program (1992 – 2000). Program zajema predvsem probleme glede varstva okolja, kot so klimatske razmere, onesnaževanje voda in pravilno ravnanje z odpadki. Razdeljen je v pet glavnih sektorjev (industrija, energetika, transport, kmetijstvo in turizem) ter na sedem različnih tematskih področij (sprememba klimatskih razmer, kvaliteta ozračja, okolje v urbanizmu, cone na obalah, upravljanje z odpadki, vodni viri in biološke spremembe). Določa tudi cilje za vsakega od teh področij glede na globalne nivoje v okviru skupnosti, hkrati pa določa glavne dejavnosti za doseganje vseh teh ciljev.

e. Šesti akcijski program (2001 – 2010). Ta program se izvaja pod nazivom »okolje 2010: naša prihodnost, naša izbira« in predlaga pet prioritet za strateške dejavnosti, in sicer izboljšanje obstoječe zakonodaje, tesnejše sodelovanje na trgu, integracijo organov, ki so vključeni v oblikovanje okoljske politike, pomoč prebivalstvu pri spreminjanju obnašanja ter upoštevanje okolja pri prostorskem načrtovanju. Prinaša nove smernice v politiko varstva okolja. Izpostavljena so štiri področja: sprememba klime, ohranjanje živali in rastlin, okolje in zdravje ter menedžment naravnih virov ter skrb za odpadke.

3.1.2 Zelena javnofinančna reforma v EU-ji

V začetku 90. let so države EU-je začele z aktivnim uvajanjem ekonomskih instrumentov za doseg trajnostnega razvoja, vseskozi pa podpirajo tudi okoljske davke. Leta 1992 je Evropska komisija izdelala predlog smernice o energetskega davku, ki je bil obnovljen in je leta 2004 začel veljati, predpisal pa je minimalno obdavčitev mineralnih olj in goriv. Ob nenehnem širjenju EU-je se pojavljajo težnje za centralnejše določanje okoljskih obdavčitev, saj obstajajo dvomi o višini okoljskih davkov, ki jih bodo določile nove članice EU-ja. Preglednost, postopnost in predvidljivost so temeljne značilnosti zelenih reform, ki jih nekatere države – Švedska, Nemčija, Danska, Velika Britanija in

Nizozemska – že uspešno izvajajo. V nadaljevanju na kratko predstavljam reforme, ki sta jih izpeljali Danska in Nemčija.

Danska je zeleno davčno reformo začela uvajati v letu 1993. Občutno je povišala davke na energijo in odpadke, ki jih plačujejo gospodinjstva, uvedla je tudi davke na vodo, bencin in plastične vrečke. Ti davki so zagotavljali znižanje davkov na dohodek. Vsi prihodki od davka na ogljikov dioksid (v nadaljevanju CO₂), ki ga plačuje gospodarstvo, se vračajo gospodarstvu preko znižanja socialnih prispevkov, ki jih plačujejo delodajalci (Dahl, Hansen & Larsen, 2002, str. 18-26).

Danska je država, ki ima v EU-ji največji delež okoljskih davkov. Analiza učinkov teh davkov ja pokazala, da imajo davki na energijo regresiven, transportni progresiven, davki na onesnaževanje pa nevtralen učinek. Regresivnost je predvsem značilnost obdavčitve električne energije, mednje pa spadata tudi davek na embalažo v maloprodaji in davek na porabo vode. Obdavčenje goriv je progresivno, a se razlikuje med urbanim in podeželskim prebivalstvom. Študije na Danskem so pokazale, da bi država s preusmeritvijo davkov na izpuste CO₂-ja z električne energije na goriva lahko zmanjšala regresivne učinke. Regresivnost davkov na energijo je sicer zmerna, podobna DDV-ju ter manjša kot pri davku na alkoholne pijače in tobak. Danska je regresivne učinke teh davkov zmanjšala z nadomestili enostarševskim družinam in upokojencem brez pokojnin (Rutar, 2005, str. 59-61).

Danska spada med države z najbolj napredno uporabo ekoloških davkov. Kot opisujejo številne tamkajšnje študije, sistem obdavčenja odlično služi svojemu namenu. Vzrok za dobro organiziranost je verjetno v dokaj zgodnji vpeljavi ekološke davčne reforme. Kljub vsemu pa je davčni sistem Danske precej zapleten. Davek na CO₂ in davek na SO₂ pozitivno vplivata na potrošnike, da posegajo po ekološko manj škodljivih oblikah energije. Davki so povzročili manjšo porabo energij, saj spodbujajo k uporabi čistejše, okolju prijaznejše tehnologije.

Nemčija se je pri oblikovanju zelene javnofinančne reforme opirala na dve stvari: slabo stanje okolja in naraščajoče emisije CO₂ ter drago delovno silo. Davki, ki so poviševali stroške dela, so bili znižani in preneseni na faktor izrabe okolja, višji davki na rabo energije pa so povzročili ekonomske spodbude za varčevanje z energijo in učinkovito rabo energije ter spodbujali inovativnost in nove tehnologije (Focus, 2003, str. 5).

Prihodki od davkov se v Nemčiji tako vračajo nazaj k davkoplačevalcem in se uporabljajo za zniževanje odtegljajev za pokojninsko zavarovanje. Stroški dela so nižji, delo je cenejše, to pa vodi do ohranitve obstoječih delovnih mest.

Zakon za uvedbo ekološke davčne reforme je začel veljati 1. aprila 1999. Davek na mineralna olja in električno energijo se je postopoma zviševal vsako leto do leta 2003, prispevki za delo in zavarovanje pa so se v obdobju 1999–2003 skupaj znižali za 1,7 odstotne točke (Focus, 2003, str. 5).

Nemška zelena reforma skoraj v celoti dosega davčno nevtralnost, kar je bistvena značilnost zelene javnofinančne reforme. Reforma prinaša spodbude na številnih področjih – prebivalstvo usmerja na varčevanje z energijo in učinkovito rabo energije, uporabo goriv z nizko vsebnostjo žvepla, vlaganje v obnovljive vire energije ter razvoj in uporabo energijsko varčnih izdelkov.

Nemčija je z zeleno reformo uvedla spremembe še na nekaterih drugih področjih (Focus, 2003, str. 5):

- ukinila je oprostitve plačila DDV-ja za gorivo za vse mednarodne lete čez Nemčijo,
- ukinila je subvencije za premog,
- znižala je davke na železniški promet ter
- uvedla višje obdavčitve za službena vozila.

Evropske države, ki so že uvedle zeleno javnofinančno reformo, so vzporedno z njo razvile tudi ukrepe, ki pomagajo pri kratkoročnih izgubah konkurenčnosti za industrijski sektor. To so (Greening the tax system, 2004, str. 17):

a. Davčne olajšave. Pomembne so zlasti zaradi možnega prenosa težke industrije v druge države, kar okolju vsekakor ne bi koristilo. Bistvenega pomena je tudi, da so te davčne olajšave na voljo le tistim, ki so se brezpogojno odločili zmanjšati negativne vplive na okolje in so v težavah zaradi konkurence.

b. Postopno uvajanje zelene reforme. Potrebno je dovolj zgodnje obveščanje o spremenjeni javnofinančni politiki. Tako se podjetja lažje prilagodijo in vlagajo v čistejšo tehnologije. Vse države, ki so zelene javnofinančne reforme uvedle uspešno, so to storile postopoma oziroma po fazah.

c. Politika regionalne pomoči. Davčne spodbude za raziskave in razvoj industrijam pomagajo pri uvajanju novih tehnologij. Ta politika lahko pomaga regijam, ki imajo visoko koncentracijo energetske intenzivne industrije

3.1.3 Uporaba okoljskih dajatev v državah članicah EU-je

Države članice Evropske unije so v devetdesetih letih povečale uporabo ekoloških davkov, saj so se zavedale problemov, ki jih povzroča onesnaževanje okolja. Večina držav članic uvaja davke v okviru ekološke davčne reforme. Namen ekoloških davkov je maksimiranje spodbujevalnih učinkov, kot so na primer subvencije. Do konca leta 2001 je že osem držav članic uvedlo davke na CO₂, devet držav članic ima uvedene davke na odpad. Tudi število

davkov na proizvod raste, npr. na baterije, embalažo in avtomobilске gume (Rutar, 2005, str. 49-50).

Večje ekološke davčne reforme so v začetku devetdesetih let uvedle Norveška, Nizozemska, Švedska, Danska in Velika Britanija. Elemente ekološke davčne reforme je Finska uvedla že v letu 1990, ko je prva na svetu obdavčila emisije CO₂. Ostale večje države članice (Francija, Italija in Nemčija) se pridružujejo ostalim državam, ki že izkoriščajo priložnost ekološkega obdavčenja. Francija in Velika Britanija želita v okviru zelene davčne reforme uvesti davek na emisijo CO₂, kot sta to storili že Nemčija in Italija. V zgoraj omenjenih državah je poudarek na obdavčevanju energije in dodatnem zmanjševanju emisij CO₂. Nemčija in Italija sta določili postopno povečanje davčnih stopenj, da se na ta način zagotovi predvidljivost bodočih obveznosti zavezancev. Minimalne davčne stopnje se povečujejo v vseh državah članicah. Elemente ekološke davčne reforme v Evropi vsebujejo davčni sistemi Švice, Italije in Nemčije, majhen delež teh elementov pa vsebujejo davčni sistemi Belgije, Avstrije, Francije in Slovenije (Rutar, 2005, str. 50).

V Evropi 95 odstotkov prihodkov od ekoloških davkov priteka od davkov na energijo in transport. Manj kot 5 odstotkov prihodkov vseh ekoloških davkov priteka od ostalih davkov, kot so davki na emisije, proizvode, odpadke in izkoriščanje naravnih virov. Vendar število teh ekoloških davkov raste, davki pa se širijo na nove davčne osnove. Takšno širjenje ekoloških davčnih baz kaže na širjenje načela »onesnaževalec plača«.

Veliko držav srednje in vzhodne Evrope ima ravno tako že večletne izkušnje s sistemi okoljskih davkov, tudi Slovenija je uvedla davek na CO₂ že leta 1997. Večina teh davkov, kakor tudi veliko potencialnih novih davkov, je večinoma uvedenih z namenom dviganja prihodkov za okoljska vlaganja. Nekateri obstoječi davki so v postopku reformiranja, predvsem z namenom povečanja učinkovitosti in zmogljivosti teh davkov ter zaradi vključevanja v EU-jo.

Države članice Evropske unije imajo različne predpise na področju okoljskih dajatev, zavzemajo pa se za njihovo postopno približevanje. Leta 2007 je bil v Bruslju prvič organiziran Evropski davčni forum, kjer so razpravljali o davčni vzpodbudi ekoloških in energetskih politik. Trajnostni razvoj ter s tem povezano obdavčenje onesnaževalcev predstavlja tudi pomemben del Lizbonske strategije. Ena izmed aktualnih pobud na ravni Evropske unije je direktiva o obdavčitvi osebnih avtomobilov. Ta bo v državah članicah odpravila dosedanja dosedanja davek ob registraciji vozila in ga nadomestila z dajatvijo, ki bi letno takso za uporabo cest povezala z emisijami ogljikovega dioksida in drugih onesnaževalcev. Države članice naj bi dosedanja davek nadomestile z novim v prehodnem obdobju od pet do deset let (Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje, 2009).

3.1.4 Primerjava okoljskih davčnih prihodkov

Večina evropskih držav ima v primerjavi z ZDA visoko stopnjo davkov na okolje. V Evropi imamo torej višjo stopnjo davčne obremenitve in posledično tudi višje davčne prihodke. Prihodki okoljskih davkov v evropskih državah znašajo okoli 3 odstotke BDP-ja ali 8 odstotkov državnih prihodkov. Davki so splošno sprejeti tako v Nemčiji in v skandinavskih državah, kjer obstajajo močna gibanja za »zelene davke«, kot tudi v južni ter vzhodni Evropi. ZDA dajejo prednost trgovinskim dovoljenjem, medtem ko Evropa dopušča obdavčitev. Spodnja Slika 1 o okoljskih davčnih prihodkih prikazuje, da Evropa pri le-teh izstopa, saj ima višje stopnje okoljskih davčnih prihodkov kot ZDA. Večina evropskih držav ima prihodke okoli 3 odstotke BDP-ja, razpon pa sega od 2 odstotkov v Španiji in na Poljskem do 5 odstotkov na Danskem. V ostalih članicah Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj OECD pa predstavljajo okoljski davčni prihodki nižji odstotek BDP-ja, izstopa le Koreja (Stern & Kohlin, 2003, str. 1-3).

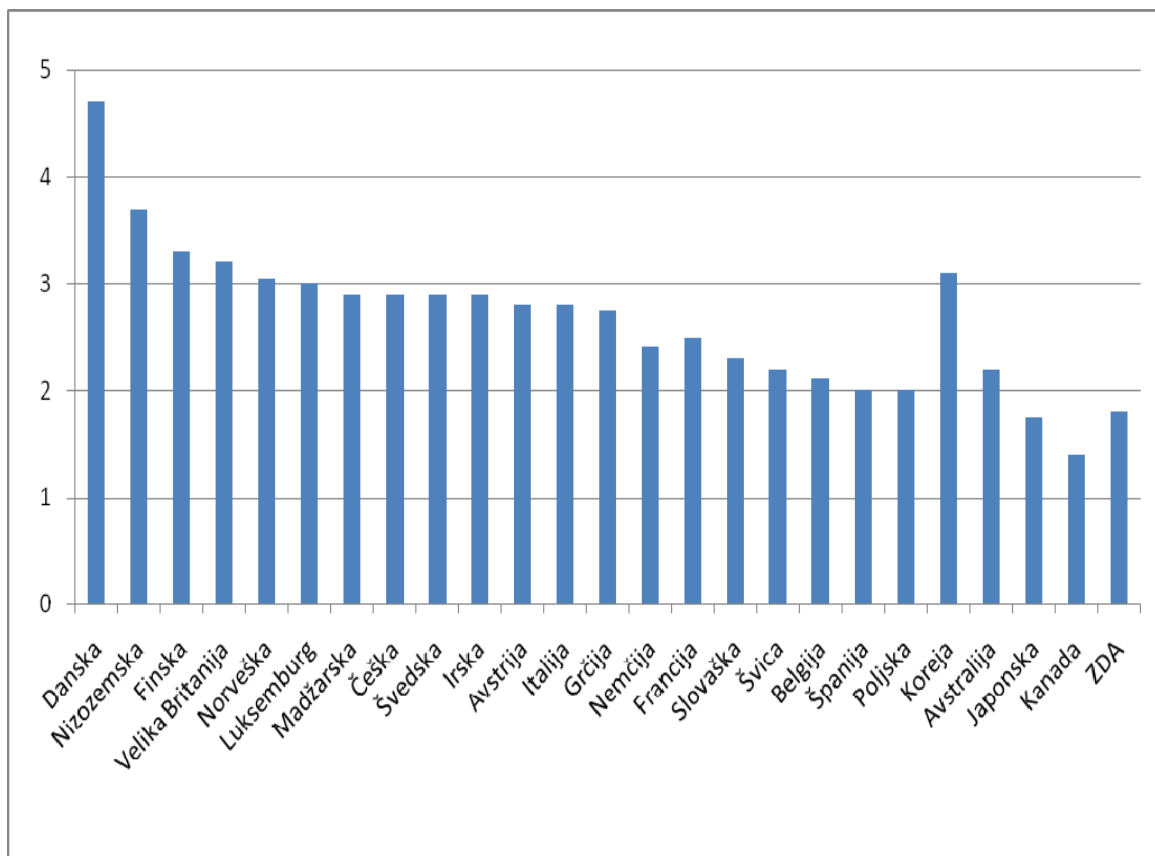
Predvidevanja, zakaj se davčni prihodki med državami tako razlikujejo, so različna. Nekatere povzamam spodaj (Stern & Kohlin, 2003, str. 4-5):

- nizki davčni prihodki so posledica nizkih davkov (npr. davek na bencin v ZDA),
- nizki davčni prihodki so posledica nizkih emisij v okolje (npr. poraba bencina na Japonskem),
- davčni prihodki so odvisni od uvoza in izvoza (Luksemburg zaradi nizkih davkov na bencin k nakupu le-tega privablja državljane sosednjih držav in tako dobi velik del davčnih prihodkov).

Prvotni okoljski davki in pristojbine so bili namenjeni predvsem financiranju oskrbe z vodo in gradnje cest. Pristojni so ugotovili, da so ti prvotni davki prav tako privedli do prihrankov energije in virov, kar je povečalo motivacijo za nadaljnje povečanje teh davkov. Davki so postopoma naraščali, družba se je prilagodila in nekateri posamezniki so spoznali, da imajo od davkov lahko koristi. Mednje spadajo javni uslužbenci, proizvajalci energetske učinkovitih avtomobilov in javni prevoz.

Znotraj EU-je se je kot odziv na prekomerno onesnaževanje razvila potreba po skupnih, enotnih okoljskih dajatvah. Ta pomembna odločitev je vodila do večje usklajenosti med državami. Zgodovinsko gledano je EU z uvedbo okoljskih davkov vplivala na manj razvite države s slabšimi okoljskimi predpisi in na njihovo vključevanje v EU (Stern & Kohlin, 2003).

Slika 1: Delež okoljskih prihodkov v BDP-ju v evropskih in ostalih članicah OECD-ja za leto 2002

Vir: T. Sterner & G. Kohlin, Environmental taxes in Europe, 2009, str. 9.

3.1.5 Usmeritve EU-je v zvezi z okoljem

V tem poglavju bom na kratko predstavila smernice s področja okolja, ki jih narekuje EU. Priporočljivo je, da tem usmeritvam sledijo vse države članice. Obravnavali bomo smernice o vodi, zraku, odpadkih, prometu, klimatskih spremembah in energiji.

a. Voda. Na številnih predelih EU-je je voda onesnažena, za kar je v največji meri kriv človek. Onesnaženost je največja na področju industrije in kmetijstva, kjer je voda onesnažena s pesticidi ter organskimi snovmi in to vse prek meje dovoljene koncentracije. Poraba sladke vode se v zadnjih letih zmanjšuje, a vseeno je delež tistih držav, kjer prihaja do preobremenitve vodnih virov, še vedno velik (Evropska agencija za okolje, 2003, str. 44).

EU si je za področje vodnih virov zastavila naslednje cilje (Evropska agencija za okolje, 2003, str. 43 – 44):

- boljše gospodarjenje z vodnimi viri,

- zmanjšanje izpustov,
- čiščenje odpadnih voda ter
- izboljšanje infrastrukture in s tem zagotovitev čistejše vode.

b. Zrak. V EU-ji se je onesnaženost z žveplovim dioksidom precej zmanjšala, kar je posledica izpolnjevanja zahtev Kjotskega protokola. Kljub temu onesnaženost zraka še vedno ostaja glavni problem večjih mest. Izpostavljenost ljudi trdim delcem, ki se nahajajo v zraku, negativno vpliva na njihovo zdravje. Številne države bodo zaradi tega imele težave pri doseganju standardov prihodnosti (Evropska agencija za okolje, 2003, str. 35). Cilji s področja zmanjšanja onesnaževanja zraka so (Evropska agencija za okolje, 2003, str. 36):

- zmanjšanje emisij,
- izpopolnjevanje Konvencije o čezmejnem onesnaževanju zraka na velike razdalje ter
- uporaba čistejših tehnologij v gospodarstvu

c. Komunalni odpadki. Komunalni odpadki in emisije toplogrednih plinov (v nadaljevanje TGP) so med seboj povezani. Bolj skrbno, ekološko ravnanje z njimi lahko pozitivno vpliva na zmanjšanje emisij TGP-ja. Trenutno stanje je tako: v letu 2004 je vsak evropski državljan v povprečju pridelal 520 kg komunalnih odpadkov. Do leta 2020 naj bi se ta količina še povečala, vse do 680 kg komunalnih odpadkov na osebo. Vzrok za nenehno rast količine odpadkov je v trajni rasti zasebne končne potrošnje. V preteklosti je bil prevladujoč način ravnanja s komunalnimi odpadki odlaganje le-teh na odlagališča, v zadnjih letih pa se odpadki v vedno večji meri reciklirajo.

Podatki iz leta 2005 kažejo, da so emisije TGP-ja zaradi obdelave odpadkov predstavljale približno 2 odstotka celotnih emisij v EU-ji.

Letna količina odpadkov naj bi se do leta 2020 povečala za 25 odstotkov. Recikliranje in sežiganje odpadkov z izrabo energije se uporabljata vedno pogosteje, zato naj bi se neto emisije TGP-ja zaradi obdelave komunalnih odpadkov do leta 2020 predvidoma precej zmanjšale (Evropska agencija za okolje, 2008).

Cilji EU-je glede ravnanja z odpadki so (Evropska komisija, 2006, str. 17):

- večja predelava odpadkov in preusmerjanje odpadkov od odlagališč,
- zmanjšanje odpadkov za 20 odstotkov v obdobju 2000–2010,
- zmanjšanje odpadkov za 50 odstotkov do leta 2050,
- preventiva pri proizvodnji odpadkov, ki bo dosežena z izboljšanimi proizvodnimi metodami,
- pospeševanje povpraševanja po okolju prijaznih proizvodih ter
- recikliranje in ponovna uporaba.

d. Promet. Promet je drugi največji vir emisij TGP-ja. V EU-ji prevladuje cestni promet, železniški pa se uporablja premalo, saj je le majhen delež prometa preusmerjen na železnice. Z veliko hitrostjo pa raste letalstvo. Okoljski predpisi so do določene mere znižali onesnaževanje zraka, vendar pa zgolj ta ukrep za večje uspehe ne zadostuje. Potrebne so tehnološke rešitve, zmanjšati je treba naraščajoči promet in uporabljati okolju prijaznejše načine prevoza.

Cilji EU-je, povezani s prevozom, so (Evropska agencija za okolje 2003, str. 13-15):

- večja uporaba javnega prevoza,
- proizvodnja okolju prijaznejših vozil ter
- širjenje uporabe prijaznejših goriv.

e. Klimatske spremembe. Povprečne temperature v Evropi se neustavljivo višajo, napovedi tudi kažejo, da bo prišlo do povečanja količine padavin. Zmanjševanje emisij TGP-ja je prepočasno in ne bo doseglo zastavljenih ciljev iz Kjotskega protokola. Vse to kaže na to, da je potreben velik korak, da bomo lahko v prihodnje nadzorovali spremembe, ki se dogajajo v naši bližnji okolici.

Povprečna temperatura zraka se je v povprečju dvignila za 1,2° C in tudi v prihodnje se pričakuje njeno povišanje. Prav tako se je količina padavin v zadnjih stoletjih povečala za okoli 2 odstotka. Emisije TGP-ja so se v 90. letih znižale za 3,5 odstotka, a naj bi se do leta 2010 le še za 4,7 odstotka, kar pa je premalo glede na cilje, določene v Kjotskem protokolu (Evropska agencija za okolje, 2003, str. 29).

Glavni cilji EU-je s področja klimatskih sprememb so (Evropska komisija, 2006):

- zmanjšanje TGP-ja za 8 -odstotkov v obdobju 1990–2008 oz. do leta 2012 (Kjotski protokol),
- zmanjšanje TGP-ja za 10 odstotkov v obdobju 2012–2020 ter
- dolgoročno zmanjšanje TGP-ja za 70 odstotkov.

f. Energija. Večja uporaba obnovljivih virov ter ukrepi za učinkovitejšo rabo energije pomagajo zniževati vplive na okolje, kljub vsemu pa omenjena ukrepa k izboljšanju kakovosti okolja prispevata premalo. Raba energije je glavni vir emisij TGP-ja v Evropi. Potrebna je večja uporaba in ozaveščanje uporabnikov o novih oblikah obnovljivih virov energije, med katere spadata sončna in vetrna energija. Cilji EU-je glede energije so (Evropska komisija, 2006):

- nadomeščanje fosilnih goriv z obnovljivimi viri energije,
- promocija proizvodnje toplote iz obnovljivih virov ter
- tehnološke izboljšave pri proizvodnji motornih vozil.

4 EKOLOŠKI DAVKI V SLOVENIJI

4.1 Varstvo okolja in okoljske dajatve

Onesnaženo okolje je največkrat posledica človeškega poseganja v naravo. Človekove dejavnosti se ponavadi odražajo preko emisij snovi v okolje, predvsem v vodo, zrak in tla. Slovenija v zadnjem času čedalje več pozornosti namenja zmanjševanju onesnaževanja okolja, v katerem živimo. Aktivna skrb za okolje in izboljšanje stanja okolja morata biti vključeni v prostorsko in vsakršno načrtovanje posegov v okolje. Za zmanjšanje negativnih vplivov na okolje so bili uvedeni različni ekonomskimi inštrumenti, med katere spada tudi plačilo okoljskih dajatev po načelu »onesnaževalec plača«. Pri tem je zelo pomemben inštrument spodbujanja onesnaževalcev uvedba oprostitve ali zmanjšanja plačila dajatev v primeru vlaganja sredstev v varovanje okolja.

Po zakonu o varstvu okolja (10. čl., Ur. l. RS, št. 32/93, 1/96) je ekološki davek plačilo v obliki takse ali povračila in je namenjen spodbujanju manjšega obremenjevanja okolja in s ciljem zagotavljanja uporabe okolju najmanj škodljivih alternativ. Odmeri se glede na vsebnost okolju škodljive sestavine surovine, energenta oziroma izdelka, glede na škodljivost njihove uporabe, škodljivost obratovanja opreme oziroma škodljivost storitve za okolje ali glede na ustvarjanje odpadkov.

4.1.1 Ekonomski instrumenti varstva okolja v Sloveniji

Zakon o varstvu okolja ureja tri načela, ki so pomembna pri uporabi ekonomskih instrumentov:

a. Načelo preventive (ZVO, 7. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004). Ekonomski instrumenti predstavljajo preventivne instrumente varstva okolja. Načelo preventive pravi, da morajo biti pravila ravnanja, ukrepi varstva okolja in posegi v okolje takšni, da v najmanjši možni meri negativno vplivajo na okolje. Za uresničevanje teh določil se uporabljajo najboljše razpoložljive tehnologije.

b. Načelo plačila za obremenjevanje (ZVO, 10. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004). To načelo je z vidika ekonomskih instrumentov verjetno najpomembnejše. Njegova glavna ideja je, da se stroški obremenjevanja okolja ne bi prenesli preko davkov na celotno družbo, ampak naj jih nosi obremenjevalec okolja sam. Vendar načelo ni dovolj dosledno uporabljeno, saj v tem primeru ne bi bile dovoljene subvencije in državne pomoči, ki jih ponuja država. Problem je v tem, da je izredno težko določiti, kdo je onesnaževalec in koliko naj ta plača.

c. Načelo spodbujanja (ZVO, 12. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004). Zagovarja stališče, da lahko država in lokalna skupnost s pristojnostmi, ki jih imata, spodbujata dejavnosti, ki zmanjšujejo obremenjevanje okolja in posege, ki zmanjšujejo porabo naravnih virov. Zakon tudi določa, da naj bodo okolju prijazne tehnologije, izdelki in storitve deležne večjih ugodnosti od manj primernih.

Zakon o varstvu okolja (2004) v 111. členu našteva ekonomske instrumente, s katerimi država pospešuje in spodbuja doseganje zastavljenih ciljev varstva okolja:

- a. okoljske dajatve,
- b. zavarovanja, bančne garancije in druge oblike finančnega jamstva,
- c. kredite z ugodnejšo obrestno mero za naložbe, ki prispevajo k varstvu okolja,
- d. kavcije in druge oblike varščin,
- e. trgovanje s pravicami do emisije,
- f. skupne naložbe v projekte zmanjševanja obremenjevanja ter
- g. sredstva proračuna.

Bistvo zgornjih instrumentov je, da subjekt izbere tisti instrument, ki bo povzročal najnižje možne stroške. Idealno bi bilo, da bi se oblikoval takšen instrument, ki bi sledil ekološkim ciljem in ne bi v preveliki meri vplival na gospodarstvo. Dejstvo pa je, da izbiro glede instrumenta prilagodimo vsakemu okoljskemu problemu posebej. Okoljskim dajatvam v nadaljevanju namenjam posebno poglavje. Ostale ekonomske instrumente pa na kratko predstavljam spodaj.

a. Finančna jamstva, zavarovanja (ZVO, 115. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004). Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanje Vlada RS) lahko povzročiteljem obremenjevanja okolja določi obveznost, da zagotovijo finančno jamstvo za primer poplačila stroškov obremenjevanja okolja pri opravljanju njihove dejavnosti ali po prenehanju opravljanja. Ponavadi se finančno jamstvo zagotovi s sklenitvijo zavarovanja ali pridobitvijo bančne garancije. Vlada RS povzročiteljem obremenjevanja okolja v tem členu določi zlasti:

- primere, za katere je treba zagotoviti finančno jamstvo,
- osebo, ki je do sredstev finančnega jamstva v primeru prenehanja povzročitelja upravičena, ter
- višino sredstev finančnega jamstva in čas jamčenja, pri čemer upošteva obseg dejavnosti, ki je predmet jamstva in predpisane zahteve v zvezi z ukrepi med opravljanjem dejavnosti.

b. Krediti z ugodnejšo obrestno mero (Ekološki sklad Republike Slovenije, 2009). Podeljuje jih Ekološki sklad Republike Slovenije in so namenjeni za okoljske naložbe. Omenjene kredite podeljujejo občanom, podjetjem in samostojnim podjetnikom. V lanskem letu je sklad kreditiral vgradnjo sodobnih naprav za ogrevanje prostorov, rabo obnovljivih virov energije, zmanjšanje toplotnih izgub pri obnovi obstoječih stanovanjskih objektov, gradnjo novih nizkoenergijskih stanovanjskih objektov, nakup okolju prijaznih naprav.

c. Kavcije in druge oblike varščin (ZVO, 116. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004) predpiše Vlada RS za proizvajalce, ki organizirano zagotavljajo vračilo izrabljenih ali neuporabnih naprav, tehnologij, izdelkov in embalaže ter na način zmanjšujejo negativne učinke

svojega delovanja. To velja tudi za potrošnike, ki izrabljene ali neuporabne naprave, tehnologije, izdelke ali embalažo vrnejo proizvajalcu.

d. Trgovanje s pravicami do emisije (ZVO, 117. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004) v vodo, zrak ali tla omogoči država. Na ta način želi zmanjšati onesnaževanje okolja z najmanjšimi možnimi stroški in na ekonomsko učinkovit način. Pravica se nanaša na določeno količino snovi, ki jo posamezni povzročitelj obremenjevanja okolja v določenem času lahko izpusti v okolje. Država to pravico dodeli na način in pod pogoji, določenimi z zakonom in na njegovi podlagi izdanimi izvršilnimi predpisi.

e. Skupne naložbe v projekte zmanjševanja obremenjevanja okolja (ZVO, 140. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004). Država za zmanjševanje obremenjevanja okolja s TGP na stroškovno učinkovitejši način omogoča skupne naložbe v projekte zmanjševanja obremenjevanja okolja. Skupno naložbo sestavlja naložba kapitala v razvoj in uporabo tehnologij, ki odpravljajo ali zmanjšujejo onesnaževanje, rabo okolja ali njihov prenos. Za spodbujanje skupnih naložb Vlada RS določi način uporabe sredstev proračuna države, ki se lahko porabijo za skupno naložbo. Sredstva proračuna države se lahko uporabljajo za:

- neposredne naložbe v skupno naložbo,
- oprostitev ali zmanjšanje plačila okoljskih dajatev za skupno naložbo ter
- odkup enot zmanjšanja emisij, skladno z ratificirano ali objavljeno mednarodno pogodbo.

f. Sredstva proračuna države za naloge varstva okolja (ZVO, 147. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004) se poleg financiranja državnih nalog varstva okolja uporabljajo še za:

- izvajanje posebnih oblik izobraževanja in ozaveščanja javnosti v zvezi z okoljem,
- sofinanciranje nevladnih organizacij na področju varstva okolja,
- financiranje dejavnosti, kadar jih zaradi javnih koristi na področju varstva okolja zagotavlja država,
- spodbujanje posegov v okolje, s katerimi se zmanjša poraba snovi in zmanjša obremenjevanje okolja ter
- spodbujanje okolju prijazne proizvodnje.

4.1.2 Zakon o varstvu okolja

V Sloveniji so naloge varstva okolja in narave opredeljene v različnih dokumentih. Zakonodaja je zapisana v Zakonu o varstvu okolja, programski dokumenti pa so del Nacionalnega programa varstva okolja. Za oblikovanje, uvajanje in usklajevanje raznih dokumentov z zakonodajo EU-je je odgovorno Ministrstvo za okolje in prostor. Njegove ključne naloge so skrb za zdravo življenjsko okolje v Sloveniji ter spodbujanje in usklajevanje prizadevanja v smeri trajnostnega razvoja. Z vključitvijo v EU-jo je morala Slovenija v svojo nacionalno zakonodajo prenesti veliko predpisov EU-je, okoljske

zakonodaje in okoljevarstvenih instrumentov ter izpolnjevati zahodnoevropske standarde in zahteve.

Po uveljavitvi novega Zakona o varstvu okolja leta 2004 sta postali pomembni dve novi veliki poglavji. Le-ti vplivata na obvladovanje in zmanjšanje emisij v okolje ter opuščanje in nadomeščanje uporabe nevarnih snovi, namenjeni pa sta spodbujanju razvoja in uporabi tehnologij, ki preprečujejo, odpravljajo ali zmanjšujejo obremenjevanje okolja. Eno je uvedba posebnih okoljevarstvenih dovoljenj za dejavnosti in naprave, ki lahko povzročajo onesnaževanje okolja večjega obsega (dovoljenja IPPC), drugo pa trgovanje s pravicami do emisije, ki sodi med ekonomske in finančne instrumente varstva okolja.

Namen varstva okolja sta spodbujanje in usmerjanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Trenutno je v veljavi Zakon o varstvu okolja iz leta 2004, ki je bil prvič sprejet leta 1993 in ima naslednje naloge (ZVO, 2004, Ur. l. RS, št. 41):

- določa programe in načrte na področju varstva okolja,
- opredeljuje osnovna načela varstva okolja,
- opredeljuje potrebo po presoji vplivov na okolje,
- ureja spremljanje stanja okolja,
- opredeljuje ekonomske in finančne instrumente varstva okolja,
- ureja inšpekcijsko nadzorstvo ter
- določa kazenske, posebne in končne določbe.

V ZVO (2004) so zapisani naslednji cilji varstva okolja:

- preprečitev in zmanjšanje obremenjevanja okolja,
- ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja,
- trajnostna raba naravnih virov,
- zmanjšanje rabe energije in večja uporaba obnovljivih virov energije,
- odpravljanje posledic obremenjevanja okolja, izboljšanje porušenega naravnega ravnovesja in ponovno vzpostavljanje njegovih regeneracijskih sposobnosti,
- povečevanje snovne učinkovitosti proizvodnje in potrošnje ter
- opuščanje in nadomeščanje uporabe nevarnih snovi.

Za doseganje teh ciljev se:

- spodbuja proizvodnjo in potrošnjo, ki prispevata k zmanjšanju obremenjevanja okolja,
- spodbuja razvoj in uporabo tehnologij, ki preprečujejo, odpravljajo ali zmanjšujejo obremenjevanje okolja ter
- plačujeta onesnaževanje in raba naravnih virov.

4.1.3 Nacionalni program varstva okolja

Nacionalni program varstva okolja (v nadaljevanju NPVO) je osnovni strateški dokument s področja varovanja okolja. Cilji programa so izboljšanje stanja okolja in kakovosti samega življenja ter varstvo naravnih virov. NPVO v ta namen določa cilje za posamezna področja za določena časovna obdobja ter prednostne naloge in ukrepe za doseg te ciljev. Osnova za pripravo NPVO-ja je bil Zakon o varstvu okolja. Urejen je po načelih okoljskega programa Evropske skupnosti, ki se ukvarja s ključnimi okoljskimi cilji in prednostnimi nalogami, ki zahtevajo vodenje s strani skupnosti. NPVO predstavlja osnovo za okoljsko razsežnost Strategije razvoja Slovenije, ki opredeljuje vizijo prihodnosti Slovenije ter usmeritve in ukrepe za realizacijo le-te do leta 2013.

Program Resolucije o nacionalnem programu varstva okolja je Vlada RS sprejela leta 2004, in sicer za obdobje 2005–2012. Sestavljen je iz ciljev na posameznih področjih, opisuje prednostne naloge in ukrepe za doseganje ciljev. Osnova za resolucijo NPVO-ja je bil Zakon o varstvu okolja, dopolnjuje pa se tudi s programom EU za okolje (Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, 2004, str. 5).

Osnovni cilji novega NPVO-ja se nanašajo na (Resolucija o NPVO 2005–2012, 2006, str. 6):

- ohranjanje biotske raznovrstnosti ter preprečitev nadaljnje degradacije tal,
- zmanjšanje izpustov TGP,
- boljšo kakovost življenja ter
- nadzorovanje in preprečevanje onesnaženosti okolja.

4.1.4 Okoljske dajatve v Sloveniji

Pri nas je v zadnjih letih načelo »onesnaževalec plača« pomemben vir financiranja varstva okolja – onesnaževalci se namreč v veliki meri poslužujejo oprostitve plačil okoljskih dajatev in sredstva namenjajo za različne investicije.

V ZVO (112. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004) je pri okoljskih dajatvah za onesnaževanje okolja določena obveznost povzročitelja onesnaževanja za plačilo okoljske dajatve, s katerimi se obdavčuje onesnaževanje okolja. Osnova za določitev okoljske dajatve za onesnaževanje okolja je določena glede na:

- vrsta, količina ali lastnosti emisije iz posameznega vira,
- vrsta, količina ali lastnosti odpadkov ali
- vsebnost okolju škodljivih snovi v surovini, polizdelku ali izdelku.

Zavezanca za plačilo okoljske dajatve sta osebi, ki povzročata onesnaževanje okolja z emisijami in odpadki, ter oseba, ki proizvaja ali uporablja ali daje na trg surovine,

polizdelke ali izdelke, ki vsebujejo okolju škodljive snovi. Vlada RS je pristojna podrobneje določiti vrsto onesnaževanja, osnovo za obračun okoljske dajatve, višino, zavezance in obračun dajatev. Višino okoljske dajatve je potrebno določiti tako, da je enaka mejnim stroškom onesnaževanja.

Okoljske dajatve lahko predpiše tudi občina, in sicer v primeru da gre za onesnaževanje na lokalni ravni. Kaj se šteje za onesnaževanje okolja lokalnega pomena, pa določi Vlada RS s predpisi. Za te vrste dajatev Vlada RS določi osnovo za obračun okoljske dajatve, občina pa natančneje določi vrsto onesnaževanja, zavezance za okoljske dajatve, višino, način obračunavanja ter plačevanja. Okoljske dajatve so prihodek proračuna države oziroma lokalnega proračuna. Določitev višine sredstev, ki jih država nameni za reševanje okoljevarstvenih problemov, je odvisna od sprejemanja državnega proračuna v Državnem zboru (ZVO, Ur. l. RS, št. 41/2004).

Prva okoljska dajatev pri nas je bila uvedena leta 1990. To je bil »ekološki davek«, ki so ga plačevali porabniki električne energije, z mesečno porabo več kot 100 kWh. 3 leta kasneje, leta 1993, je bil davek ukinjen. Z zakonom so bila predvidena plačila za obremenjevanje okolja, ki bi vključevala redne stroške varstva okolja, stroške odškodnin in stroške odprave poškodb ter takse in povračila. Predvidena je bila možnost uvedbe ekološkega davka na uporabo okolju škodljivih surovin, energentov in izdelkov (ZVO, 10. člen, Ur. l. RS, št. 41/2004).

V Sloveniji poznamo 8 vrst okoljskih dajatev: dajatve za obremenjevanje vode, za obremenjevanje zraka z emisijo CO₂ za obremenjevanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin, za obremenjevanje okolja zaradi odlaganja odpadkov, za izrabljena motorna vozila, za odpadno električno in elektronsko opremo, za odpadno embalažo ter za izrabljene gume.

a. Dajatev za obremenjevanje odpadnih voda (ZVO, Ur. l. RS, št. 123/2004). Okoljska dajatev za obremenjevanje odpadne vode je bila prva dajatev v Sloveniji, sprejeta leta 1996. Plačuje se zaradi odtekanja vode v površinske sladke vode ali v teritorialno morje. Odpadna voda je lahko komunalna, tehnološka ali padavinska odpadna voda. Dajatev za obremenjevanje odpadne vode se plačuje na način mesečnih akontacij, razen v primeru, da je bila izdana odločba o oprostitvi plačila dajatev. Končno plačilo je določeno z odločbo, ki se izda do 31. oktobra tekočega leta za preteklo leto. Vračilo dajatev je možno v primeru preveč plačane akontacije in se povrne v naslednjih mesečnih akontacijah.

b. Dajatev za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida (ZVO, Ur. l. RS, št. 43/2005). Ministrstvo za okolje in prostor je k novi uredbi o taksi za obremenjevanje okolja z emisijo ogljikovega dioksida, ki je začela veljati v letu 2002,

pristopilo zato, ker že prej uvedena taksa iz leta 1997 ni imela dovolj velikega vpliva na pozitivno ravnanje onesnaževalcev. Dajatev za obremenjevanje zraka z emisijo CO₂ se plačuje zaradi emisije CO₂ v zrak kot posledico rabe goriv in sežiganja gorljivih organskih snovi in je v celoti prihodek proračuna Republike Slovenije. Njen osnovni namen je spodbujanje kupcev k nakupu in porabi takih goriv ali drugih gorljivih organskih snovi, ki oddajajo v okolje manj CO₂ na enoto energije. Obravnavali bomo okoljsko dajatev zaradi sežiganja gorljivih organskih snovi ter okoljsko dajatev zaradi zgorevanja goriv.

- *Okoljska dajatev zaradi sežiganja gorljivih organskih snovi* (ZVO, Ur. l. RS, št. 43/2005). Zavezanec za plačilo te okoljske dajatve je upravljavec naprave, ki ima v posesti kurilno napravo, industrijsko peč ali sežigalnico odpadkov. Osnova za obračun dajatve za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida je enota obremenitve, ki znaša 1 kg gorljive organske snovi oziroma 1 kg CO₂. Plačilo dajatve je v obliki mesečnih akontacij. Preveč plačana dajatev pa se upošteva pri naslednjih mesečnih akontacijah.
- *Okoljska dajatev zaradi zgorevanja goriva* (ZVO, Ur. l. RS št. 43/2005). Obveznost obračuna in plačila okoljske dajatve zaradi zgorevanja goriva nastane, ko je gorivo prvič dano v promet na območju Republike Slovenije, če gre za proizvodnjo goriva, ob pridobitvi goriva iz druge članice EU-je ali ob uvozu goriva iz tretjih držav. Osnova za obračun je enaka kot pri okoljski dajatvi zaradi sežiganja gorljivih organskih snovi. Zavezanec za plačilo okoljske dajatve je pravna ali fizična oseba, ki uporablja gorivo za zgorevanje. Okoljska dajatev se obračunava glede na enoto obremenitve okolja z emisijo CO₂. Znesek enote obremenitve določi Vlada RS.

Dajatev se zato ne plačuje za (ZVO, Ur. l. RS, št. 43/ 2005):

- uporabo biomase za ogrevanje,
- uporabo trdnih, tekočih ali plinastih goriv, če se pridobivajo iz biomase,
- uporabo bioplina, če se pridobiva v čistilnih napravah odpadnih voda ali na odlagališčih odpadkov, ter
- uporabo predelanih živalskih beljakovin in maščob.

c. Dajatev za obremenjevanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin (ZVO, Ur. l. RS, št. 53/2005). Uredba o taksi za obremenjevanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin določa takso za obremenjevanje okolja, ki je posledica uporabe mazalnih olj, tekočin in njim sorodnih proizvodov. Obveznost za obračun takse nastane ob uvozu. Če gre za proizvodnjo mazalnih olj na ozemlju Republike Slovenije, nastane obveznost za obračun takse takrat, ko je mazalno olje prvič dano v promet.

Osnova za obračunavanje takse je masa proizvedene ali uvožene količine mazalnega olja, izražena v kilogramih. Zavezanec za obračunavanje in plačilo takse je pravna ali fizična oseba, ki rabi mazalna olja. Zavezancu okoljsko dajatev zaračunava oseba, ki daje mazalna

olja promet, to pa je lahko proizvajalec, pridobitelj iz držav Evropske unije ali uvoznik mazalnih olj.

Okoljska dajatev se ne plačuje za mazalna olja, za katera je v skladu s carinskimi predpisi uveljavljena oprostitvev plačila carinskih dajatev. Dajatve se ne plačuje tudi v primerih, da:

- predstavljajo surovino za proizvodnjo drugih mazalnih olj,
- so kot proizvod namenjena za mehčanje materialov in po uporabi ostanejo v teh materialih ali
- so vgrajena v druge končne izdelke, ki se izvozijo iz Slovenije.

d. Dajatev za obremenjevanje okolja zaradi odlaganja odpadkov (ZVO, Ur. l. RS, št. 43/2005) je ena izmed oblik državnih pomoči in vir sredstev za financiranje zmanjševanja obremenjevanja okolja. Te dajatve so pomemben člen pri doseganju že zastavljenih ciljev. Cilji se nanašajo na odlaganje manjših količin odpadkov, bolj intenzivno ločeno zbiranje odpadkov in povečanje obsega obdelave odpadkov.

Uredba o dajatvi za obremenjevanje okolja zaradi odlaganja odpadkov je začela veljati leta 2004. Okoljska dajatev se plačuje zaradi onesnaževanja okolja z odpadki, odloženimi na odlagališču za interne, nenevarne ali nevarne odpadke. Okoljska dajatev je prihodek proračuna Republike Slovenije. Ti prihodki so namenski prejemki državnega proračuna za izvedbo operativnih programov varstva okolja s področja ravnanja s komunalnimi odpadki, vključno z izvedbo pripravljalnih del za gradnjo ter izvedbo gradnje objektov infrastrukture državne gospodarske javne službe za sežiganje komunalnih odpadkov.

Zavezanec za plačilo okoljske dajatve je upravljavec odlagališča, ki plačuje dajatve v znesku, ki je enak osnovi za dajatev za odpadke, odložene na odlagališče v koledarskem letu. Plačilo okoljske dajatve se plačuje med letom v obliki mesečnih akontacij na račun, določen s predpisom ministra za finance. Osnova za okoljsko dajatev se določi na podlagi enot obremenitve tal in enot obremenitve zraka v koledarskem letu.

e. Dajatev za izrabljena motorna vozila (ZVO, Ur. l. RS, št. 87/2005). Okoljska dajatev se plačuje zaradi obremenjevanja okolja in ustvarjanja odpadkov z izrabljenimi motornimi vozili, ki nastanejo po uporabi motornih vozil, in je v celoti prihodek proračuna Republike Slovenije. Sistem ravnanja z izrabljenimi motornimi vozili zagotavlja razgradnjo, predelavo, recikliranje in ponovno uporabo vseh izrabljenih motornih vozil v skladu s predpisanimi okoljskimi standardi na območju celotne Slovenije.

Osnova za obračun je masa motornega vozila, kot je navedena v homologacijskih dokumentih, ki se ji odšteje masa voznika, to je 75 kilogramov. Znesek okoljske dajatve določi Vlada RS vsako leto tako, da pri določitvi zneska upošteva, da morajo osebe, ki dajejo v posameznem koledarskem letu vozila v promet, kriti vse stroške ravnanja z

izrabljenimi motornimi vozili, ki so v predhodnem letu odjavljena iz prometa na območju Republike Slovenije. Okoljska dajatev torej ne pomeni povračila stroškov, ki bodo povzročeni z obremenjevanjem okolja zaradi uporabe posameznega vozila, od katerega se plačuje dajatev, temveč se z dajatvijo pokrivajo nastali stroški vozil, ki so bila v preteklem letu odjavljena iz prometa.

f. Dajatev za odpadno električno in elektronsko opremo (ZVO, Ur. l. RS, št. 32/2006) je nastala zaradi starih bremen odpadne električne in elektronske opreme iz gospodinjstev. Nastaja v gospodinjstvih ali v industriji, obrti in storitvenih dejavnosti in je po svoji naravi in količini podobna električni in elektronski opremi iz gospodinjstev. Med električno in elektronsko opremo spadajo velike in male gospodinske naprave, oprema za informacijsko tehnologijo in telekomunikacije, oprema za razsvetljavo, električna in elektronska orodja, igrače, oprema za zabavno elektroniko, medicinske naprave ter avtomati.

Uredba je začela v Sloveniji veljati leta 2005. Obveznost plačila okoljske dajatve nastane, ko je električna in elektronska oprema, ki je proizvedena na ozemlju Republike Slovenije, prvič dana v promet, ob pridobitvi te opreme iz druge države članice Evropske unije ali ob uvozu.

Zavezanec za obračunavanje in plačevanje okoljske dajatve je proizvajalec, pridobitelj ali uvoznik električne in elektronske opreme, iz katere nastaja odpadna oprema iz gospodinjstev. Osnova za obračunavanje je masa proizvedene, pridobljene ali uvožene električne in elektronske opreme, izražena v kilogramih.

g. Dajatev za odpadno embalažo (ZVO, Ur. l. RS, št. 84/2006). Okoljska dajatev se plačuje zaradi uporabe embalaže in embaliranega blaga ter posledično nastajanja odpadne embalaže, ne plačuje pa se za namene embaliranja blaga, ki je izvoženo iz ozemlja Republike Slovenije ali iz EU-je. Med embalažo spadajo papir, karton, plastika, lesena embalaža, lepenka, steklo, keramika, tekstil in pločevinke.

Osnova za obračunavanje je enota obremenitve okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže. Enota obremenitve se razlikuje med embalažami. Največ enot obremenitve ima plastika, najmanj pa keramika, les in steklo.

Zavezanec za plačilo okoljske dajatve je pravna oseba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki daje embalažo oziroma embalirano blago prvič v promet v Republiki Sloveniji. Zavezanec mora na svoje stroške zagotoviti zbiranje in redno prevzemanje odpadne embalaže, ločevanje embalaže, predelavo in ponovno uporabo embalaže v skladu s predpisi.

h. Dajatev za izrabljene gume (ZVO, Ur. l. RS, št. 63/2006) je posledica nastajanja izrabljenih gum in je v celoti prihodek proračuna Republike Slovenije. Zavezanec za

plačilo je oseba, ki daje gume v promet v Republiki Sloveniji in je proizvajalec gum ter proizvajalec obnovljenih gum. Ta mora zagotoviti, da je za gume, ki so prvič dane v promet v Republiki Sloveniji, na računu izjava, ki zagotavlja, da je okoljska dajatev plačana.

Osnova za obračun sta letno nadomestilo zaradi vodenja evidenc proizvajalcev in pridobiteljev ter proizvajalcev obnovljenih gum. Enota obremenitve je enaka obremenitvi okolja, ki jo povzroči masa 1 kilograma gum, ki se uporablja za osebna vozila.

Okoljske dajatve imajo tri cilje:

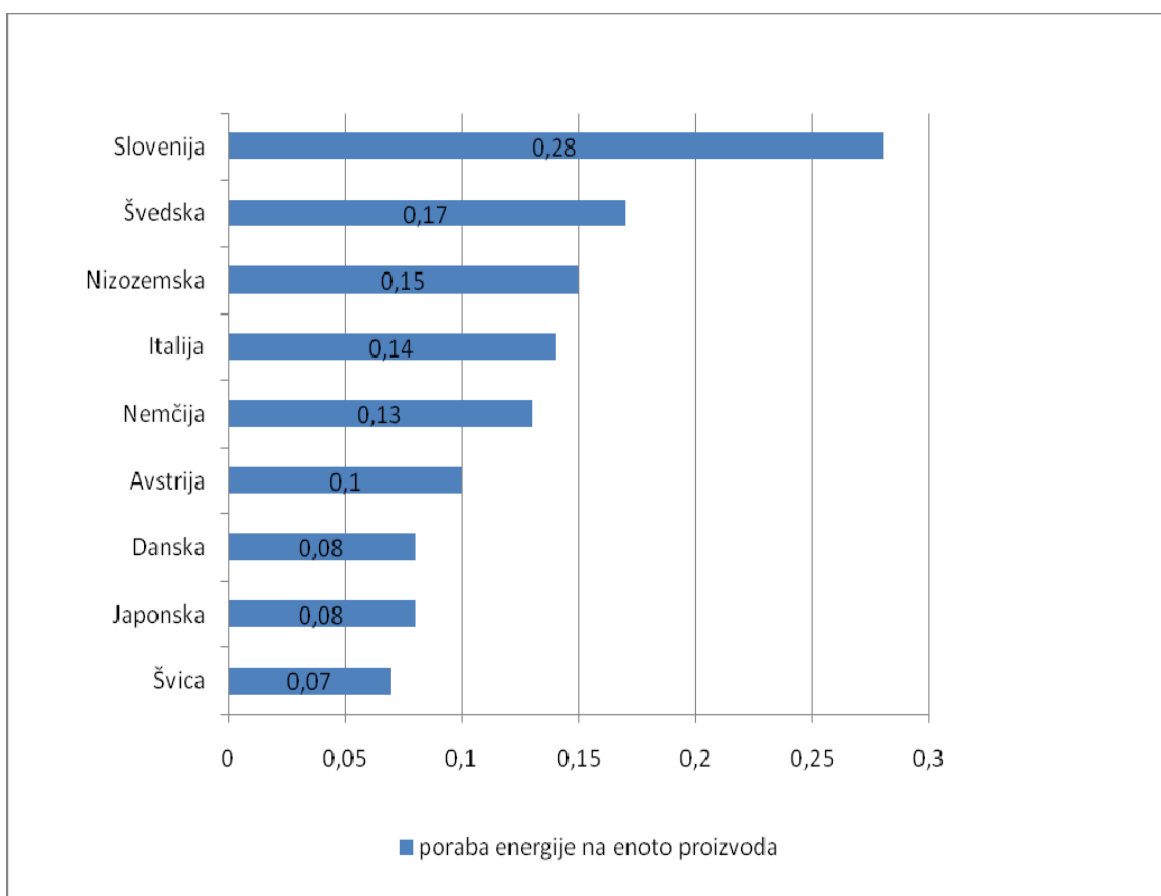
- spodbujanje proizvajalcev k razvoju proizvodnih postopkov in izdelkov, ki manj škodujejo okolju,
- zmanjševanje porabe dobrin, ki okolju povzročajo stroške, ter
- implementacijo načela plačila za obremenjevanje okolja.

Okoljske dajatve so na nek način tudi pravične. Kdor več onesnažuje, naj tudi več plača. Cena na enoto onesnaževanja pa je enaka za vse. Onesnaževalci se odločajo med uvedbo čistejše tehnologije in plačevanjem takse. Seveda izberejo tisto, ki je za njih cenejša.

4.1.5 Slovenija in zelena reforma

Energija v Sloveniji se uporablja na izjemno neučinkovit način. Ne glede na relativno razvit okoljski sistem obdavčenja pri nas bi bila dobrodošla marsikatera sprememba v smeri zelene politike. Spodnja Slika 2 nazorno prikazuje, da v Sloveniji na enoto proizvoda porabimo do 3-krat več energije kot v nekaterih drugih državah, kar kaže na precejšnjo neučinkovitost. Reforma zelenega javnofinančnega sistema bi lahko na tem področju prinesla veliko pozitivnih sprememb. Med problematična področja spada tudi transportna politika. Potrebne bi bile (višje) subvencije za javni prevoz, saj le-te znižajo cene prevozov in posledično k uporabi pritegnejo večje število uporabnikov. V Evropi so se izkazale za uspešne. Nižji davki na vozila z nižjimi emisijami bi spodbujali k nakupu ekoloških vozil, nadalje pa bi bilo treba tudi pri javnih nabavah dati prednost okolju prijaznim izdelkom in proizvajalcem. »Pozelenitev« javnih nabav bi pripomogla k lažjemu vstopu okolju prijaznih izdelkov na slovenski trg (Focus, 2003, str. 5-6).

Slika 2: Energetska intenzivnost v posameznih državah

Vir: Focus, 2009, str. 5.

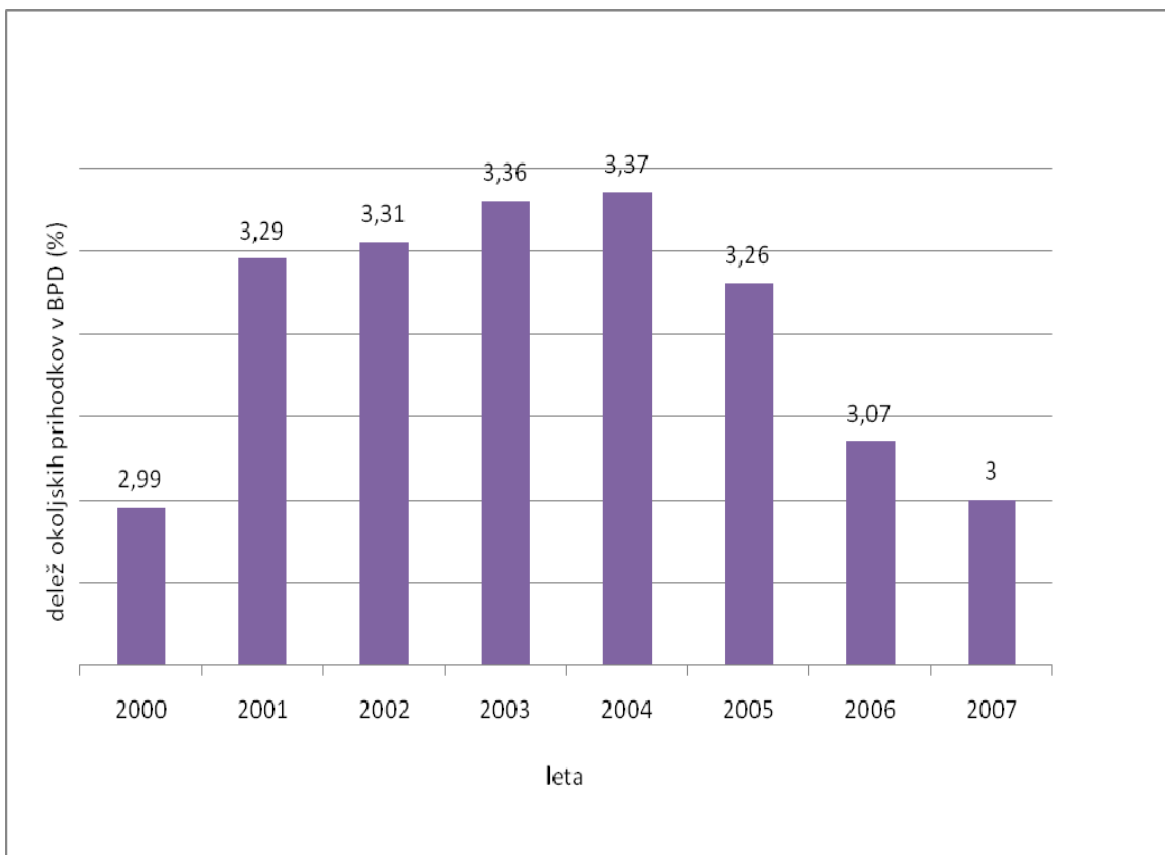
Slovenija je s sprejetjem uredbe, s katero je uvedla takso na onesnaževanje s CO₂-jem, naredila prvi korak na poti k zeleni davčni reformi, vseeno pa je v letu 2008 presegla dovoljeno količino emisij TGP-ja za približno 1,0 mio. ton CO₂ ekvivalenta. Trend gibanja emisij je bil torej negativen že v 1. letu izpolnjevanja obveznosti, prevzete z ratifikacijo Kjotskega protokola. Naraščanje emisij je posledica prepočasne tehnološke prenove termoelektrarn, neizvajanja načrtovanih dejavnosti s področja spodbujanja učinkovite rabe energije in obnovljivih virov energije, na količino emisij pa vplivata tudi naraščajoč promet in premajhna uporaba javnega prevoza. Zaradi neizvajanja omenjenih ciljev bo država morala kupovati emisijske kupone, za kar bodo potrebna dodatna proračunska sredstva (Agencija Republike Slovenije za okolje, 2009, str. 10).

Slovenijo zaradi neizpolnjevanja zahtev in določenih standardov glede zmanjšanja onesnaževanja zraka, vode in zemlje s strani velikih industrijskih onesnaževalcev čaka kazen Sodišča Evropskih skupnosti, in sicer okoli 40 tisoč evrov. Minili sta dve leti, odkar je potekel rok za izdajo dovoljenj obstoječim obratom, s katerimi bi se zagotovilo, da zmanjšajo emisije onesnaževalcev. Agencija za okolje je do oktobra 2009 izdala 155

odločb in dovoljenj od skupno 159 zavezancev. Omenjena tožba ni samo posledica slabega dela Vlade RS na področju varovanja okolja, ampak v veliki meri tudi posledica slabega dela občin. Marsikateremu podjetju Agencija za okolje ni mogla pravočasno izdati okoljskega dovoljenja, ker občina ni poskrbela za temeljno infrastrukturo. Občine so namreč prav tako pomemben partner države pri urejanju prometa (Agencija Republike Slovenije za okolje, 2009).

V obdobju 2000–2004 se je delež okoljskih davkov pri nas povečal iz 3,0 odstotka na 3,4 odstotka BDP-ja, v letu 2006 so prilivi teh davkov v povprečju znašali 3,1 odstotek BDP-ja, leto kasneje pa je delež okoljskih davkov padel nazaj na raven iz leta 2000, ko je delež znašal 3,0 odstotka BDP-ja. Za lažjo predstavbo so omenjeni deleži slikovno prikazani na spodnji Sliki 3, delež okoljskih prihodkov v BDP po letih za Slovenijo. Vzrok za padec je posledica nizke stopnje obdavčitve pogonskih goriv v času pred vstopom Slovenije v evro območje. Kljub vsemu pa ima Slovenija med državami EU-je kar precejšen delež okoljskih davkov – veliko imamo davkov na energijo in na onesnaževanje ter rabo naravnih virov glede na delež BDP-ja, nekoliko manj pa davkov na prometna sredstva (Zavod za makroekonomske analize in razvoj, 2009, str. 32).

Slika 3: Delež okoljskih prihodkov v BDP po letih za Slovenijo

Vir: Zavod za makroekonomske analize in razvoj, 2009, str. 33

V Sloveniji se pripravlja nov zakon o davku na motorna vozila, saj je Vlada RS v letu 2009 sprejela predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o davku na motorna vozila. Omenjeni davek bo progresivno določal davčne stopnje za motorna vozila glede na emisije CO₂-ja, zakon pa mora potrditi še Državni zbor. Avtomobili bodo obdavčeni glede na količino izpusta CO₂. Kar za 60 odstotkov vozil, naj bi bil sedaj davek nižji. Vlada RS je s predlogom novega zakona zasledovala dva cilja – zmanjšanje davčnih utaj, ki se ponavadi dogajajo preko davčnih vrtiljakov, in okoljsko komponento.

Prvi korak k reformi sistema državnih subvencij predstavlja seznam posrednih in neposrednih državnih subvencij, s katerimi bi v državi dobili pregled nad dejanskim stanjem subvencij. Šibko je tudi področje davčne nediscipline, trenutno pa Ministrstvo za okolje, prostor in energijo dopušča možnost neplačevanja davkov v zameno za investicije v okolju prijaznejše tehnologije. Vendar pa se o tem pristopu vodi slaba evidenca, zato prihaja do izogibanja plačevanja okoljskih davkov (Focus, 2003, str. 6).

Slovenija bi se lahko zgledovala po državah, ki so z uvedbo zelenih reform povišale davke na električno energijo, s čimer so spodbujale rabo obnovljivih virov. Slovenija bi tako lahko z nižjimi davki na energijo porabnikom omogočila, da se odločijo za okolju prijaznejšo tehnologijo. Ker v Sloveniji ni davčnih olajšav za nakup izdelkov z nizko porabo energije, kupci za nakup energetsko učinkovitih izdelkov pri nas niso dovolj motivirani.

SKLEP

Države davke uvajajo kot nekakšen ukrep ekonomske politike, kajti le-ti posameznike in podjetja spodbujajo k zmanjševanju onesnaženosti okolja, v katerem živimo. Podjetja se zavedajo, da okoljske dajatve pri poslovanju predstavljajo strošek, zato se v čedalje večji meri poslužujejo investicij v čistejšo, okolju prijaznejšo tehnologijo. Ta investicija dolgoročno zmanjšuje njihove stroške poslovanja, kar za podjetja predstavlja dodaten pozitiven učinek in spodbudo. Cilj okoljskih taks je vključitev načela »onesnaževalec plača« v cene proizvodov, in sicer preko ustreznih okoljskih taks.

Država si pri reševanju ekoloških problemov pomaga z nekaterimi instrumenti. Ob primerjavi podatkov sem ugotovila, da so najbolj učinkoviti ekonomski instrumenti, saj le-ti dopuščajo več svobode, kar vodi v boljše učinke na okolje. Namen varstva okolja je spodbujanje in usmerjanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja.

V Sloveniji bi bila zaželena marsikatera sprememba v smeri razvoja zelene javnofinančne politike. V diplomski nalogi je prikazano, da se energija pri nas uporablja na izjemno

neučinkovit način. V nalogi so bili naštet tudi številni učinki, ki jih prinaša zelena reforma in ki so se v razvitih državah izkazali za pozitivne.

EU je z uvedbo enotnih okoljskih davkov želela opozoriti na prekomerno onesnaženost okolja. Razvila je tudi smernice s področja okolja, ki bi jim morale slediti vse države članice. V diplomski nalogi sem obravnavala področja vode, zraka, komunalnih odpadkov, prevoza, klimatskih sprememb in energije. EU za vsako področje določa cilje, ki bi jih bilo treba doseči. S tem bi našo bližnjo in širšo okolico vsaj deloma obvarovali pred nezaželenimi vplivi.

Spoznali smo, da v Sloveniji poznamo osem vrst okoljskih dajatev: dajatve za obremenjevanje odpadnih voda, dajatve za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida, dajatev za obremenjevanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin, za obremenjevanje okolja zaradi odlaganja odpadkov, za izrabljena motorna vozila, za odpadno električno in elektronsko opremo, za odpadno embalažo ter za izrabljene gume. Učinkovitost, usklajenost, transparentnost in sistematičnost omenjenih okoljskih dajatev so pri nas še vedno vprašljive. Čeprav Slovenija v zadnjih letih veliko pozornosti namenja zmanjševanju onesnaževanja okolja, za evropskimi državami še zmeraj zaostajamo. Poleg tega pa nas na sodišču Evropskih skupnosti čaka kazen zaradi neizpolnjevanja zahtev glede zmanjšanja onesnaževanja zraka, vode in zemlje. Kljub vsemu je treba poudariti, da imamo med državami EU-je precejšen delež okoljskih davkov, številne študije pa prikazujejo neusklajenost pristopa med državnimi organi in napačne spodbude. Slednje bi morale podpirati prizadevanja podjetij, za lažje odločanje izvajanja programov z večjo energetske učinkovitostjo. Podpore omenjenim ukrepom niso koristne zgolj za posamezno podjetje, temveč imajo učinek na širšo družbo. Očitno je, da bomo morali na tem področju narediti še veliko stvari, da bomo primerljivi z evropskimi državami.

LITERATURA IN VIRI

1. Agencija Republike Slovenije za okolje. *Kazalci okolja Slovenije 2009*. Najdeno 15. septembra 2009 na spletnem naslovu http://kazalci.arso.gov.si/?&ind_id=157&data=indicator.
2. Agencija Republike Slovenije za okolje. *Operativni program zmanjševanje emisij toplogrednih plinov do leta 2012*. Najdeno 20. septembra 2009 na spletnem naslovu http://okolje.arso.gov.si/ozon_fplini/predpisi/20081023_114730_op_toplogredni_plini2012.pdf.
3. Agencija Republike Slovenije za okolje. *Seznam izdanih odločb za naprave, ki lahko povzročajo onesnaževanje okolja večjega obsega*. Najdeno 14. novembra 2009 na spletnem naslovu <http://okolje.arso.gov.si/ippc/upload/File/IPPC%20odlocbe%203nov2009.pdf>
4. Dahl, A., Hansen K. & Larsen, A. (2002). *Policies for Ecological tax reform: Assessment of social Responses, Ecological Tax Reform in Denmark*, Copenhagen. Najdeno 21. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://www.soc.surrey.ac.uk/petras/reports/danish%20report.pdf>
5. Ekološki sklad Republike Slovenije. (2009). Najdeno 7. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.ekosklad.si>
6. Evropska agencija za okolje. (2002). *Environmental signals 2002: Benchmarking the millenium*. Copenhagen. Najdeno 15. septembra 2009 na spletnem naslovu http://www.eea.europa.eu/publications/environmental_assessment_report_2002_9
7. Evropska agencija za okolje. (2003). *Okolje Evrope, tretja presoja*. Najdeno 29. septembra 2009 na spletnem naslovu http://www.eea.europa.eu/sl/publications/environmental_assessment_report_2003_10-sum
8. Evropska agencija za okolje. (2008). *EEA Briefing 1/2008*. Najdeno 5. oktobra 2009 na spletnem naslovu http://www.eea.europa.eu/sl/publications/briefing_2008_1
9. Evropska komisija. (2006). *Kakovostno okolje. Prispevek EU*. Najdeno 10. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/55/sl.pdf>
10. Focus. (2003). *Zelena javnofinančna reforma*. Ljubljana. Najdeno 19. septembra 2009 na spletnem naslovu http://www.focus.si/files/Publikacije/zelena_reforma.pdf.
11. *Greening the tax system: An exploration of ways to alleviate environmental pressure by fiscal means* (2004). Najdeno 21. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://www.wind-works.org/FeedLaws/Netherlands/NLgreentaxes2.pdf>.
12. Gubenšek, M. (2007). *Davki v podjetju*. Maribor: Višja strokovna šola Academia.
13. Jaklič, M. (2002). *Poslovno okolje podjetja*. 2. natis. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

14. Markovič-Hribernik, T. (1998). Politike in instrumenti varstva okolja v Sloveniji ter okoljska davčna reforma. *Časopis za kritiko znanosti*, 26/192, str. 149-163.
15. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo. (2004). *Nacionalni program varstva okolja*. Najdeno 30. septembra 2009 na spletnem naslovu http://www.npvo.si/osnutek/celoten_dokument.pdf
16. *Okoljevarstveni ukrepi in politika EU*. (2006). Najdeno 15. novembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.ueapme.com/business-support%20II/Training%20Tools/Confartigianato/Environment/SL-Environment%20-%20tool%20I.pdf>
17. Pličanič, S. (b. l.). *Ekonomski instrumenti prava varstva okolja*. Najdeno 16. novembra 2009 na spletnem naslovu <http://209.85.129.132/search?q=cache:-NIEQ4w6rI4J:www.pf.uni-lj.si/media/plicanic.ekonomski.instrumenti.varstva.okolja.doc+ekonomski+in+finan%C4%8Dni+instrumenti+varstva+okolja&cd=2&hl=sl&ct=clnk&gl=si>
18. Radej, B. (1998). Nekako okoljska davčna reforma. *Časopis za kritiko znanosti*, 26/192, str. 59-75.
19. *Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012*. (2006). Najdeno 15. septembra 2009 na spletnem naslovu http://www.uradni-list.si/files/RS_-2006-002-00003-OB~P001-0000.PDF
20. Rupnik, L., & Stanovnik, T. (1995). *Javne finance v svetu*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
21. Rutar Vukosav, B. (2005). *Problematika ekoloških davkov v Evropi* (magistrsko delo). Maribor: Pravna fakulteta.
22. Stanovnik, T. (2004). *Javne finance*. 3. Dopolnjena in popravljena izd. 2. Natis. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
23. Sterner, T., & Kohlin, G. (2003). Environmental Taxes in Europe. *Public Finance and Management*, 3 (1), 117-142.
24. Turk, I. (ur.) (2003). *Okolje v Sloveniji 2002*. Ljubljana. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo.
25. Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. (2009). Najdeno 13. novembra 2009 na spletnem naslovu http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogostavprasanja/vprasanje/news//47dee4d400/?tx_evropafaq_pi1%5Bq%5D=86&tx_evropafaq_pi1%5Bview%5D=1
26. Zakon o varstvu okolja. *Uradni list RS* št. 32/1993, 1/1996, 41/2004, 123/2004, 43/2005, 53/2005, 87/2005, 32/2006, 84/2006, 63/2006.
27. Zavod za makroekonomske analize in razvoj. (2009). *Ekonomsko ogledalo*, januar 2009, 1/15. Ljubljana. Najdeno 23. oktobra 2009 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/eo/2009/eo0109s.pdf

